

645
1970

საქართველოს ენციკლოპედია

ტომი
№ 5 1970 წ.

1943 წ. ნოემბერს ტაშკანის სახელობარაუნივერსიტეტში წინასწარ უცნობად პარტიული გიორგის სტუმარი. ლევიანი რამიოლა.

ახ დაიქნებო, რაქო...

გიორგი ლონიძე

ღიმილის ბიჭი ვიყავი, ბებუდ არჩივი მებატა, ცხრამეტი წლისა შევსრულდი, ოცი არ ვადამბადა, სამშობლის დროსა მეჭირა, მტერს ვეცემოდი მებადა!

ვისაც უნდოდა, ქართველი რომ გამხდარიყო ხიზანი, დავკარი, ვიყავ მართალი, ვით ჩემი ტყვისი მიზანი...

ნუ დაიდარდებ, დედაო, მწარე სიკვდილის სევდასა, დღეო გაიღდი, გაიღდი, შვილი ეყრება დედასა!

არ დაიდარდო, დედაო, რაც მე სიკვდილით გაწუნიე; მე შენი ძუძუს ნათელი საქვეყნოდ გამოვამტყუნიე.

მე ვავიხუნე ლუჩაქი, მაგრამ დაგბურე შუქური, სამშობლოსათვის დავთხიე სისხლ-ცვარი სიჭაბუქური.

მე არ დამკარგავს სამშობლო, სულ ვესისოები ლევანი, სანადის საქართველოში იწურებოდეს მტევანი...

მტერთან ჩემ სიკვდილს ნუ იტყვიო, დამალეთ ჩემი სამარი, თუ მტერმა გვიბოხს, უბიარო, კრემლშია, სტალინთან არი!

და თუ სტალინმა მიკითხოს, უბიარ, არ ვიყავ წაბანი, იქ ვდავარ, სადაც ნათობენ სტალინის მამა-პაპანი!

ცხრა მშათ მეთედ მიმიღეს, პირზე მაკარეს ვარდები, დაქრის, დამძრალს და გზადალილ დამხურეს მუზარადები.

თუ გაუქირდა სამშობლოს, კვლავ ცეცხლით დავიდაგებო, ჩვენ გამოვამტყრეთ საცლავებს ხმლით ქართლის მთებზე დავდეგებო.

არ დაიდარდო, დედაო, ნუ მიცემი სევდასა. დღეო, გაიღდი, გაიღდი, შვილი ეყრება დედასა!

დუბუდუნი 70 წელი

გიორგი ლონიძის

ფაშისტურ
გერმანიაში
გამარჯვების
25
წლისთავი

11308 -

„გამარჯვება“ პიქანაძე ვ. თბუბანი.

**საბჭოთა
კავშირის
გმირები**

ბატინა ბარაშინა
ბულფონისტი

ვპა ბულიკი
მფრინველი

ვალვარა გნაროვსკაია
საინჟინერო

ნატალია კოვოვანა
სნაიპერი

ელენა კოლუსოვა
მედიკინა

ჰანინა კონსტანტინოვა
საინჟინერო

ზონა კონსოლდოვინასაია
პარტიზანი

ზინაიდა მარასევა
მედიცინის და

მარია მელნეტივა
პარტიზანი

მარია მელნიკივა
პარტიზანი

ლენა მგლავა
სნაიპერი

ანტონინა პატროვა
პარტიზანი

ბალინა პატროვა
მედიცინის და

მარია კოლეჩინოვა
სნაიპერი

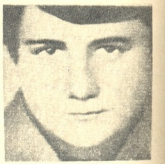

ზინაიდა კურტოვა
პარტიზანი

**გათ
თავი
უხსოიკეს
საბჭოთა
სამუშაოს
დაცვას**

ოლგა საფოროვა
მფრინველი

ელენა სავაროვსაია
ჩაღისტი

ნინა გმელიჩვიანი
მუზერავი

გულნარა გრომოვა
იატაკვეშელი

ლარია ლიჩაჩევა
იატაკვეშელი

ანელია ქიზური
მუზრძლი

კატინა კუსტინა
სნაიპერი

ანა ლიხინა
პარტიზანი

კატინა პავლანა
მფრინავი

ანისა მავროვა
მედიკამენტრეზი

ელენა ნახოვა
იატაკვეშელი

ანა ნოახოვა
პოლიტბული

ელენა ნოსალი
მფრინავი

მარია კოსტინოვა
ტანკისტი

ჯუჟკა პაუოვა
მედიკინის და

მარინა რასლოვა
მფრინავი

ევდოქია რუდოვა
მფრინავი

ჰენიალა სამოილოვა
სანიტარპეკტორი

ვერა ხროვა
პარტიზანი

მარია ხაქოვა
სანიტარპეკტორი

ლინა ხაქოვა
პარტიზანი

ლარია ხაქოვა
იატაკვეშელი

ეს მოს 25 წლის წინათ

„მტრის ცეცხლის ნიღაბში აღმოჩნდით, ღიმილი დასუსტდა, ფაქტობრივად მნიშვნელოვან წარმატებას მიღწევს. ეს-ეს არის, მოკლეს მეორე ასეული ფერადი მაქსიმენკო. გვეყვს ბებერი დაქირებული საინჟინერო დახმარების აღმჩინა. ახი გვეყვს შემცველი. გამოვკვებავნენ საქაროდ.“

— ეინ წავა — ყველას საყურადღებოდ განაცხადა სანაწილის უფროსმა.

— მე მივდივარ! — არ დაყოვნა მანანა მუდლიშვილმა.

მდგომარეობა რთულია. ვა არაინ იცის. — მანანა მიჰყ ტელეფონის ხაზს. გამოიღო არა გვეყვს! — უთხრა სანაწილის უფროსმა.

— არის! — უბასუხა მუდლიშვილმა და გახედა ფრონტის მიწისავე ნახისყენ ილი. რუსული ზაფარი მძიმეწარება: სუნიედა. ქარი ქირდა.

არ დაბნა მანანა. დავალების შესრულება ატყუებულია. კიდევ უფრო გავდა მტერი. აცხელი ეგება ყველაფერს, ხის კენწეროები დანაც კი ხივადილი ცეცხლი

ჩინავდაკიდებული მანანა პისტოლეტით ხელში წინ მიიწევა. ვაზები დანადგულია, სიარული შროლოდ წყალი დატბორილ ადგილებზე შეიძლება. ფეხები ეყენება, მაგრამ მისთვის ყველაზე მთავარი დაქირებულის მიშეღებუა.

მდინარე ყუბანის სანაპიროს რომ მიუახლოვდა, მტერმა შენიშნა და ცეცხლი გაუხსნა. მანანა შეტყა ჩაწევა, ვა ხოხეთი განავარდა.

წაწილის უფროსი, უფროსი ლიტენანტი მსალიკოვი მიწურში იყო. მანანა მუდლიშვილი პატარა წარუდგა:

— ამხანაგო უფროსო ლიტენანტო, ვამოგებდით მოწყალეების და მანანა მუდლიშვილი, დღეებულ ფერშალ მაქსიმენკოს შემცველი!

— კეთილი, მაგრამ რა დღეში ხართ, ქალიშვილი, გაათბო, ტანზე გამოიკვალეთ! მალე მანანა მუდლიშვილი უკვე დაქირებულთან ჩარიგებდა, უსუფთავდა და უხედავ პირიღებდა, წაშალს ასევე...

ფილის ეგეს საათზე გერმანულად მდინარე ყუბანის გამოძობას შეეცდნენ. საერდინ და მხელეთიდან ცეცხლის ნიღაბში

წამოვიდა. ბრძოლა გამწვავდა. მანანა და სანიტრები ვერ აღდიან დაქირებულის მიღებასა და დახმარებას. მანანას გვერდში მყოფი ორი მეტყვიამფრქვევე მოკლეს, უმცროსი ლიტენანტი თენგიზ მელია მარცხენა ფეხში დაიჭრა. თანელი დასხვრეოდა. უფროსი წვიში მანანა მელიას ფეხი შეუხვია და სანიტრის დახმარებით საფარში წაიყვანა. ხოხეთი უკან დაბრუნდა, რამდენიმე დაქირებული შეავრთავა და სანიტრების გამოსამხებლად სავიდე ტელეფონთან მისვლა დააპირა, მაგრამ ფეხი არ დაეპოჩილა. დაიხვდა და მიხვდა, დაქირებული იყო. ჩემქა სისხლით ჰქონდა საესი. მოძრაობა გაუძნელდა. მინე ქოტედას:

— არაფერია, რთვა ფრონტზე მოხალისე მოვიდეთ, ციცილო, რა უნდა დამქვლია, ამისთვის ზურგში არ წავა!

— მოითა იცი წუთი და ნახავ, როგორ არ წავა! — გვეცინა ასმეთაურს მასლოვსკის, — წაიყვანეთ! — უბრძანა სანიტრებს.

თენგიზ მოითვდა თუ არა, ისე ნაწილი გაეგზავნა პიობოვს. ახლა მუდლიშვილი ათსუელის ბატარეაში გამწვავდა. ორი დღის გამუდმებული ბრძოლების შემდეგ ჩვენებში ერთ-ერთი სიმაღლე აიღეს. მანანა დაქირებულებს სანაბტის პოსტიალში წასაყვანად ამხელდა. მოულოდნელად მათ თავს დაესხნენ ავტომტყვარბოლი გერმანელები და განსრუების საუბლედა არ მისცეს. სიკვდი წინადაღებობის გეგვა, მაგრამ ფაქტობრივად რუზინის ჯოხით დატბორა, სცემეს ტყვედ ჩაიარდნელები და შემდეგ წინ გაიარეს. შტაბში ყველანი დაკითხეს. გაიგეს, რომ მანანა ქართული იყო, სოფელ სავარჯიოდან და სანიტარულ ინსტრუქტორად შემოხდა.

— დაქირებულებს მოუვლი და უმტრანალები! — უბრძანა მანანას გერმანულმა ექიმმა და ციტაოღენი ბაბა და სახვევი მისცა.

მაღე მანანა გერმანიაში გაგზავნეს, ქალთა კლინიკაში ექთნადა. იქ ორი თანამემამულე ტყვე დახვდა: ასანელი ნინო ჭეაიანიძე (ამჟამად თბილისში ცხოვრობს) და დავახუელი თამარ გუჯიანიძე (მეუპოას და ცხოვრობს ქ. ბათუმში).

ქალიშვილები მაღე დამეგობრდნენ, დაიწყეს ფიქრი გაქცევაზე, მაგრამ ეს შეუძლებელი გახდა. ერთადერთი იმედი საფრანგეთში მოხვედრა იყო. საფრანგეთში პარტია-

ნულ მოძრაობას უკვე ფეხი აიღდა. მანანას ბეღმა გაუღმა. იგი სხვა ტყვეებთან ერთად საფრანგეთში გაგზავნეს სამუშაოდ.

***

პარიზი. 1944 წლის აგვისტო. წინააღმდეგობის მოძრაობის მონაწილენი, როგორც ზღვა ქარიშხლის დროს, ისე ბობოქრობენ. ტყვეობიდან თავდაღწეული მეგობრები — მანანა მუდლიშვილი და ალექსანდრე მორჩილაძე არაყენაში მონაწილეობის მისაღებად სოფელ ლეველიდან ჩამოვიდნენ.

— რა სქენი, მანანა, აქეთ რომ გამოეშურე, ექვთიმე ვის დაუტრევი, ზომ დაინდებოდა მოხუცე უშნოვანი! — მოსლესთანავე შეეკითხე მანანა მუდლიშვილს.

საქმე შემდეგში იყო:

იმ დროს პარიზიდან ოცი კილომეტრით დაშორებულ სოფელ ლეველიში ცხოვრობდა ცნობილი ქართველი საზოგადო მოღვაწე და ისტორიკოსი, პროფესორი ექვთიმე თაყაიშვილი. მსოფლიო მეცნიერი მანანა მუდლიშვილი. მარტოხელა მოხუცი ვაჭრები და დაუქმურა ღღენიადაც სამშობლოზე, მენეშევიკური თათარობის მიერ 1921 წელს პარიზში წაღებულ სამუხრუმო განწეულობის ბეღზე დიჭრია. იგი ამ განწეულობას დარაყოზადა, გაქირებულის მიუხედავად, მეცნიერულ შემოხმობასაც განაგრძობდა. ომის მძიმე წლებში არ შეიძლება მისი უმეთვალყურედ დატოვება. საფრანგეთში ჩასვლამ მანანა მუდლიშვილმა ანგარიში გაუწია მოხუც პროფესორის გულშემატკივარი ქართველების სურვილს — მან ექვთიმე თაყაიშვილთან

საფრანგეთის წინააღმდეგობის მებრძოლთა ცენტრულ ასოციაციის ემბლემა

საფრანგეთში ჩასვლამ მანანა მუდლიშვილმა ანგარიში გაუწია მოხუც პროფესორის გულშემატკივარი ქართველების სურვილს — მან ექვთიმე თაყაიშვილთან

„Collégiale à Biron splendante de la Dordogne“

შრანს პარტიზანთა მოქაშეების რაიონები, რომელთა მანეთა-
ვისუფლებათა მონაწილეობიანს პარტიზანი პარტიზანები.

პირად მდინედ დაიწყო მუშაობა და განა-
მარტო მდინედი? გულბოლი, ყურადღებანი
ქალიშვილი მოხუც პროფესორს მამასავით
უწვლდა და პარტიზანობა. და როცა პარ-
ტიზანთა აჯანყებაში მონაწილეობის მიღების
მიზნით წასასვლელად გეგმავდა, მანანამ
პროფესორს შორიღებთი უთხრა:

— პარტიზანთა აჯანყება დაიწყო, ბატონო ექვ-
თიმე. მე და ალიოშა შორიჩილამ შეიღი-
ვართი მონაწილეობის მისაღებად. იქ თანა-
მგებრძოლი ამხანაგები გველოდებიან. დრო-
ებით უნდა დატოვოთ. თქვენი შიგელი მე-
ზობილებმა იცისრეს.

— აჯანყება დაიწყო?!... — მოხუც პროფე-
სორს სისარულის ცრემლი შეერთა. მანანას
მახერდა და დიმილით უთხრა: — წადი, შე-
-

ლო, წადი. საამაყოლ და იმედელ შენი სიყო-
ჩად მეყოფა შეამაყება, რომ ქართველი ქა-
ლიშვილი პარტიზანთა განთავისუფლების მონა-
წილე იქნები. იმედით ვიცხები და გეცხრა,
რომ შენთან ერთად ვეღარცხები დიდი ხნის
უნახავი სამშობლოს ხილვას. შობილიური მა-
წა პირველმა შენ უნდა მომავართ გულსე..

21 აგვისტოს პანსიონის წინააღმდეგობის
მოძრაობის ჯგუფის ხელმძღვანელმა მ. მუქელ-
ლოშვილს, ა. შორიჩილამეს, გ. გობეჯიშვილს,
ელხასელ ვასს, ამ სტრუქტურების ავტორის და
იკვან სამ ფრანგს (რომელთა სახელურსა და
ფარგებს ევიარ ვიგონეს) საბრძოლო დაე-
ვლება მოგვას: რიუ დე ზიუსის ქუჩაზე. ჩვე-
ნი პანსიონის მისაღებურ შერობაში — გერ-
მანელთა სასტუმროში უნდა შეგვეღწრა, გუ-

შაგები ვაგევიარადებინა, სააღრცხეო დედი-
რი ხელთ გეგვილო და დაგვედგინა, თუ რამ-
დენი გერმანელი ჩარისკაცი ათედად დამეს იქ.
ხელმძღვანელად გერმანელ ენის კარგი
მცოდნე ელხასელ ფრანგი ვაყო გამოვიყი-
ვეს. შედეგა ბუერკრატული საბრძოლო გეგმა.
უწინარეს ყოვლისა საჭირო იყო სასტუმროს
შესასვლელში მღვდლი გუშაგის თიდან მო-
შორება, რა თქმა უნდა, უხმავდოდ.

მანანა მუქელლოშვილმა. დარიგებინამგებრ
სასტუმროს კარზე ფრთხილად დააყენა
ავტომატომობილარებულმა გეშაგმა ბორიტი
თიღლებით გაიხმედა უცხო ქალიშვილს.

— ენა ხარ?
მანანამ თივი მოისიწყლა და ვაყის მიერ

მანანა მუხომეშვილის იმპრინტიონელ
ფრანგულ პასპორტს

მანანა
მუხომეშვილი
სამუშაოზე

წინასწარ გერმანულად დაწერილ ბარათს გაუწოდა.

გუშაგმა კარი ისევ მიხსნა და წერილის კითხვა დაიწყო:

„ბატონო ქარისკაცო! ქალაქში აჯანყება დაიწყო. დედა ვარ ქმარი ომში დანდებულა. შვილები არა მყავს. ქარხნის დახურვის გამო უნებურად გაილაგარი, გამოუვალი მღვთმართობის გამო იძულებული გავხდი დაფიქროვო ოქროს საათი, ხომ არ იყიდებ? იაფად მოგცემი!“

„უეჰ, დღის თუ ხვალ, მინც სიცილილია. თუ იაფად ჩაივიდ ხელში, ცოლ-შვილის გუგუხანნი, იმათ მინც გაიხარონ!“—გაიფიქრა, ალბათ, გუშაგმა და ურდული გასწია, კარი გაიღო. მანანა არ დაინახა. ჯიბიდან საათის ნაცვლად პისტოლეტი იჩიშვლა და გუშაგს ბუღუტე მიადო.

შიშით თავგაბანებული გუშაგი ბედს დავობრილი და ხელაწეულმა უკან-უკან იწყო დატევა. მანანას ჩვენი მივეშველეთ, გუშაგი სწრაფად განგაზიანდა, პირში ცხვირისახევი ჩაგმარეთ, ხელ-ფეხი შევეჯარიბეთ და ტელეფონის ხაზი გადაგვეჭიროთ.

მერე მიმდებ განყოფილებაში შევიცვივდი. აქ გერმანელი ქალიშვილი მორავებოდა. დაბნეულ გუშაგ ქალიშვილს თავზე ეკაცი დაადგა და გერმანულად უთხრა: „თუ სიბართლს არ გეტყვი, ახ რითი გაგიმპინძლებოთ!“

ფაშისიტი ქალიშვილი შეტორბამნდა, ხელი ტელეფონისკენ წილი, მაგრამ დალაპარაკება არ დასცვლდა—მანანა მუდლოშვილმა პისტოლეტის ტარი ხელზე მგარდა დაარტყა. ტელიფონისაგან სახელბრეტო ქალიშვილს ყურბილი ხელიდან გაუვარდა.

საღარიბევი დავითით დავაბუსტეთ, რომ სასტუმროში ღამეს ათვდა სამი გერმანელი ოფიცერი და რვა ქარისკაცი. გადაეწყვიტეთ ჩვენი ძალებით სასტუმრო ავეცილო.

ვახშობის დრო გახლდათ. საჭირო იყო მეორე საითულებზე სასიდალო დარბაზის აღება. დარბაზში ღრეობდნენ გერმანელები, ღვინო-კონიაკს შეეძეოდნენ.

—ხელები მაღალ! დავაგნებოთ! თუ სიცილი გერმანულად მოგება და ავტომობილულმარები იქ მყოფით მივეშვრეთ.

განიარაღებულ და პირვეტ ჩაწოლილ გერმანელებს მვეცლად ა. მორჩილაძე მივეჩრო-

ნეთ. ახლა მთავარი იყო საყარაულო ოთახში შეღწევა და შეშველილი გუშაგების შეპყრობა. ეაშმა ფრთხილად შეაღო განათებული საყარაულო ოთახის კარი, ჩვენი მივეციეთ. ოთახში სამ გერმანელ ჯარისკაცს ეცინა. ავტომატები კოთნეში მივეუდებინათ, მაგიდაზე კი მალეობრა საათი წიწყიკებდა.

ხმაურზე: ჯარისკაცები დაფთვებული წამოვარდნენ, სანამ გონს მოვიდოდნენ და იარაღს მივარდებოდნენ, შევბრუნეთ და დანარჩენ ტყვეებს შევეუერთეთ.

შეგ-შახარეულს დამალვა მოესწრო. ჩვენ რომ ზეით საითულებზე აველით, იგი თურბუტნიდან ამოვტრა, სასურსათო საწყობი დანაღმა და სასაილიოში დამზადებული კერძების მოწამვლას შეუდგა. ეს გუშაგად მდგომბა ა. მორჩილაძემ შენიშნა და სამჯერ ესროლა, სამივე მოხვდა, მაგრამ შეგ-შახარეული მინც მიიკვლევდა გზას ხობოტით. ანაზღად თვალსა და ხელს შუა გაჭრა. მტერის სისხლის ნაცვალეს მივეციეთ. უცებ იჭურბოა შექრა აფეთქების ხმამ. მტერი მოსტყვედა— ეგონა დაბადებულ საწყობში იყო დასაფლავებული შევიცვებუნდა და ავეაფეთქებდა, მაგრამ თვითონვე იქცა ნაფლეთებულად. ჩვენგან შობოლად ეკვი დოიჭრა მარჯვენა ფეხში. მანანამ მას პირველი დამხმარება აღმოუწია და შემდეგ სწეგრმების სასტუმროში წავიყვანეთ. ტყვეები და ნადაული იარაღი კი აჯანყებულთა კომიტეტს ჩავაბარეთ.

* * *

ველაფერი კი 23 წლის წწინათ მოხდა. ახლა პარიზის განთავსებულნიშნისათვის ნაზროლო ქართველები სამშობლოში—საქართველოში ცხოვრობენ და შრომობენ.

საფრანგეთში ნაზროლო პირველი ქართველი პარტიზანი ქალიშვილი მანანა მუხომეშვილი საფრანგოს არიონელი საავადმყოფოს სასწრაფო დამხმარების განყოფილებაში მუშაობს ექთნად. იგი ისევე მხნე და მოუსტენარია, ვატაკებულთა არა მარტო სასახურთობრივი მოვალეობის შესრულებით, საზოგადოებრივი საქმიანობითაც, სამჯერ არჩეული იყო კოკეპანის სასოფლო საბჭოს დეპუტატად და არა ერთი საბჭო მოუგვარებია.

მანანა არ იფიქრებს მებრძოლ მეგობრებს, ხზირა მხვლეაძეს-მოსვლა და მიმწერიკრა აქვს საფრანგეთის პარტიზანული მოძრაობის ყოველი მოწაწილებითან: ა. მორჩილაძესთან, გ. გვეკელისთან; ვ. გუბაევიშვილთან; ა. შირატელისთან; ვ. ჭიჭიასთან და ამ სტრიქონებსავე ავტობოთან.

ხზირად ნახათ მანანა მუხომეშვილს თბილისში, პარტიზანი მტენების—ქვეთივე თავაშვილის საფლავთან.

ღიას, ყოფილი პარტიზანი ქართველი ქალი არ ლალატობს ქვეთივე თავაშვილისათვის სიცოცხლებში მიცემულ სიტყვას: არამც თუ სიცოცხლებში, საყვადლის შემდეგაც არ მთავალებით ყურადღებამს.

ალექსანდრე ბუჯაბაძემ,
ფურნალისტი, საფრანგეთის პარტიზანული მოძრაობის მონაწილე.

კვლევა

ზღვის მიმოქცევასა ჰავას საკუთარი შემოქმედებითი ძალებისადმი ჩემი მიზნა-ნაურთმუნბო. ხან მოქცევა და ვარსკვლავების გამოკრები, ხან მიქცევა და მტოვების რწმენა, ვით გლდა — მარის. მხოლოდ ჩემ ნაჩრის ისე მალე ვერ უარნდება რწმენა, როგორც ზღვისას — გლდა. და მაშინ მუხუღება დამთრგუნველი კავად დამუცმყოფილებობისა, მივლ ჩემს შინადა სამარისა რომ ავარცილებს, როგორც მიქცევისას გლდა — ქვიზან ნაჩრის, და კვლავ ველი მოქცევას.

მორევი კვლავი

ბერილა მიწუნარებულა, ვადვენ პოლიტიკორმაცისა:
ბადალიონში სით 167 (ნაცვლა 1200-სა) მეთონისა. დანაკლისი 6 მარტისათვის: მოკლულია 8, დაჭრილია 38, მათ შორის 3 ოციფერი. საერთო დანაკლისი 3 მარტიდან 8 მარტის ჩათვლით: მოკლულია 16, მათ შორის 1 ოციფერი, დაჭრილია 65, მათ შორის 3 ოციფერი. უგზოკვლად დაკარგულია 6 კაცი.

მორე ვადენ, 8 მარტს, აწ უკვე სხვის მიერ შედგენილ პოლიტიკორმაცისადმი დაჭრილ ოციფერთა შორის ისტეტიზობა ამ სტრიქონების ავტორი.

მეი რეკლამა

ჩემი სისხლი სისხლთაგანი, ხორცი ხორცთაგანი პაწაწა შეიღებულნი. თვალბუჭობანას თამაშა შობიდაწილ-ბიძაშვილი — ოთხი წლის მარტა, სანისა წინეო. ერთი ომიება, მორე — ეტებს. ნამცევა შევების ნაკიჯე, ბავშვური ფლურბული და ვიღელ-ნიღელი მოიკავს მივლ მინას, აეცხეს ჩემს გულს, ვით ჩანმტერის თითრი ფაფარი — კოლა ღურე ებას.

აი მოკისკეს და მოვლურფულე ერთი მათგანი, მებენელი, მობაკუნდა მამაპიბე-ულე განსაცემის კარადისთან... „აჰ არ არის, ბაბუა გენაცვალს, არა“, ეუბნები, მაგრამ თავისას არ იწლის — ვარდისღერ ფურულა ხელეხს უფრო ღრჭობდ დარჩენილ მშიშე გარს და შიგილი თავისი ძალღლით ეპარება, ადებს, მისწერ-მისწერებს განსაცემის კიდებს, განალებით იცხირება, იცხირებდა კუთხე-კუთხედ და, სასურველს რომ ევადარ პოულობს, მსწრაფლ ეცვლება იქაურობას, გარის ბებოს მიერ საგულდასაზღვრელ გადამალული დობილის თავშეუკავებელი, მოკისკეს ხმისაკენ, ახლა სხვა თიანში...

ითითოს მანამდე არასოდეს შენახოს, ითითოს ამ ბაღს აეხილოს ჩემთვის თვალ — ახლდა შევინშენ ისინი, რიალით რომ შემომნახოს ღიად დარჩენილი კარადიდან საკიდზე შერხული ჩემი ჭირნახული სამხედრო გიმნაზიის სამკრადზე ჩაიჭვილმა რეგალიებმა, და გამიგაცეს შორის... კვლავ მომაგარეს ომის გზები და ბძილობის ვლდები ჩემმა რეგალიებმა, რიბეტი მიგრემ, მაგრამ ისეთივე მაღალი ურსისაში, როგორის მქონებელიც არის მიმოქცევილი ფული, ცოლუხი უფროსი, ბანას რომ აბარა. ჩემი რეგალიები, გოლფასა განისძია, საშროლო მიწას რომ აბარა. ეს ჩემი სისხლია, მონათესავე ჩემი შეიღებულნი.

მრავალი

ზღვა, ქარისფერი შემოდგომა. თითქმის უკაცკელი ჰლაჟი ადრიატი ღილსა. ის, დასაცვებულად ჩამოსული, ჩვეულებრივ, ღილის გაბმნევივებულ ვარჯის ასრულებს, ის, ვისზეც ოდესღაც მივსტული იყო ათასობით წყვილი თვალ როზმიც სცნაზე და ისედაც, ვისი ბრინჯაოს განიქანდავი, ნაძვრები გულმკერდი და უნაზეის სახე-ქალწული მავადლოებება და სულის სიმშვიდეს მიკარგავდა მანში, ჩემი გაბუკობის ოქროს ხანაში.

მს კი ერთი მაგიერი გამონდევითაც არასოდეს დაუვლილოვებია, ერთი ღი-მილიანი შემოხედვითაც! მისთვის არარა ვიყავი და არც მამრევედა. ყოველივე ეს კი ნაძვრქალი იყო ჩემს სულში, ალად რომ შექცოლა, მზუვადმა და გაბუზომელ ტკივილს მავენებდა. უშიგლო სიყვარული... უზახო სიყვარული...

რა დრო გასულა! ახლა ვხედავდი მას პლავზე თითქმის ისეთსავე აბასს, გულ-უფილსა და უკარებსა, ვინც საკუთარი თავის ვადრო იცის, მაგრამ ვაი, რომ თემს თვალში უკვე არა ისეთს, არა უწინდელს! ხომ გრავადიაა უშიგლო სიყვარული, მაგრამ ბევრად უფრო დიდა გრავადია, როცა იგი დროისაგან გაუტკივრებულია. ის გრავადია ცოცხლის ტკივილი იყო, ეს — სიმტოცხლის უტკივრობაა, რადგან, რადგან ყველაზე გრძნობიერმა იწყო კვლავ შენში. ადრიატიტი გტკივა მისგან...

დროისაგან გაუტკივრებული ტკივილი, უშიგლო სიყვარული რომ გაყენებდა!..

ამოხსენება

ველი 21 სათისა და 15 წუთის. რადიო. დიეტაბურული გადაცემა. თურმე კითხულ-ლობენ ჩემს ნოველებს და მათ შორის „ტრავადისაც“. თურმე კითხულობენ მსახიობები და მათ შორის ერთი ქალი, ის... გონებსა უფთავალი კითხვა შეესებს. მრცხვენია, მინარია, მეზანება. ვეჭვიანობ. მალე მინც დაიწყოს. მაგრამ არა, ჯერ წუ! მერე რას იტყვის? მოეწონება? ა? როგორ კითხულობს, იძულებით თუ სიყვარულით! უსიამოვნო გვირთია მისთვის ეს წყკითხვა, თუ გარის პასუხი? რას ეფიქრებს ჩემზე? თუ აღარც ვახსოვარ?

ეგლავა. მრცხვენია. მინარია. მეზანება. ვეჭვიანობ. მალე მინც! მაგრამ არა, ჯერ წუ!..

დაიწყოს. თითქმის ჩემი სული გამოსევენბინით.

...სწავლს და მკიდს

წყურვილი და დაოკება; მოწივება და გაღმება; არქონა და ქონება; ტკივილი და უტკივრობა; სიძულვილი და სიყვარული; სუფილი და აცხადება; დამარცხება და გამარჯვება...

ყოველივე ეს იმ უშიშმის და ურთულესი მანგანის წამყვან თვლებზე წამოცმული განიერი და უწყვეტი მულაბუა, კავის სიფოტლე რომ ჰქვია.

ამ მულაბუის სიფოტლზე ხან გრავტორია, რომ სწავს, ხან — კომბანი, რომ მკის, ხანაც — განკი, რომ სივლავს. მხოლოდ ხნადებს და მკიდეს!..

სწავლს და მკიდს

უცნობი ჯარისკაცის ძახილი

— წყალი
 ითხოვა დაჭრილმა წყალი,
 — წყალი!
 აღმოხდა სასოწარკვეთით,
 მოირწყოლა ცა ფერმიმართალი.
 წყალი კი, წყალი თუნდ ერთი წვეთი,
 არ იყო, ის კი იწვა გულადმა
 და არაფერი არ იყო მისთვის,
 როცა ქვეყანა წყალში ცურავდა
 და საკუთარი ახრახობდა სისხლი.
 მაგრამ დაეტყო წამს უსივრცობა,
 სიმითით გაწუხა დაჭრილის ცენსა
 და, როგორც ცაში მარადისობა,
 უცნობმა მთვარის დუმილი შეხვა.

— წყალი!
 ხმა უკვე ეკუთვნის სივრცეს,
 მიწაც იმავე სიმაღლეს ითხოვს,
 ელოდნენ მის ხმას და უცხად იცნეს
 და მოემბატა ქვეყანას სითბო.
 თითქმის იმ ცხაკა დაფნა ბურთა,
 როგორც სიცოცხლის სუნთქვა მარადი,
 შენ კი რატომღაც შენს უნებურად
 საკუთარ გულს ტაცვილს მალავდი.
 რომელსაც ვეღარ ფარავდა ხალხი
 გულდაღალული იმავ ჭრილობით,
 და დიდ კედელთან მოსილი თაღბით,
 შენ ყველა დიდის ცრემლით ტიროდი.
 მეტი ამჟამად უთხარი ამინ,
 დაუდგი წყალი, აუნთე ცეცხლი
 და გაირინდა უეცრად წაი,
 წაში, რომელსაც ვერავინ შეცვლის.
 მამულის გული, შენს შუგს და ამინდს
 დღეს მისი დიდი სიცოცხლედ ახვავს
 და მახვილივით ამოწვდილ გრანიტს
 შემოშის სული ეწევა მაღლა.

სხვა მონანი

**ჩვენ,
 ვინც
 მოსხლუბად
 დავე-
 ხავივართ**

ჩვენ სურათებში ჩავხსნდარვართ წუნარად
 და სხეულებით ტოლს ვამბიმებთ;
 თვალებით წელთა სივრცეებს ვფარავთ,
 ჩვენ ფიქრებს დრო ვერ გადაგვაიწვევებს.

გაჩერებული გვაქვს სიყვარული
 და სიძლიერული და ეშმაკობაც;
 გაჩერებული ტანჯვა, განცხრომა,
 ჩვენ ვართ ფიქრების ხატად გახლბო.

ჩვენი შუბლებს მუღმივ ნათება
 ძვლებს სიმაგრით თქვენსკენ მოიწვევს.
 მუღმივ სივრცეში ვფარავთ კარბთან —
 თქვენთან არასდროს გადმოვავიჭებთ.

და ერთიც კიდევ არის უცვლელი —
 რომ ჩვენ ვერაფრით ვარდევით სირუბეს,
 ის ჩვენთან მოღს რბილ ნაბიჯებით
 და დიდ გრცევადა ყველგან იხუდებს.

ჩვენ აქ სიკვდილის არ ვეშინია,
 დასამარების მიწით და ნაცრით,
 ჩვენ, ვინც ცოცხლებდა დავუბატავართ,
 უფოს სიკვდილზე ვერაფრით ვავცლით.

და ჩვენს მუღმივ და უცვლელ ყოფაში
 ჩვენი ფიქრები წაშით იეუჩებს,
 ხშირე გეწურაბა სინდემივით
 სირუბეს სკდომას ჩუმად უფრს ვუდებთ.

საღაოები ისე იცდიან,
 გაჩერებული მუღმივ სილურჩედ,
 და გუბი ჩვენგან ისევ მიდიან,
 ფიქრობთ — საით? — და ვერ გაგვიგათ.

საღაოები გავდიან თავზე,
 გაჩერებული მუღმივ სილურჩედ
 და გუბი ისევ იქით მიდიან,
 ფიქრობთ — საით? — და ვერ გაგვიგათ.

მოდის სივრცეში

სივრცის ძახილი

ზიკუნა ქიკუნა

ნოველა

წინარი დილა გათენდა. ცა იყო უღრუბლო, კრიალა და გამკვირვალე. ასეთ ამინდში ფრენა ხალისი და განცხრობააო, ამბობენ პილოტები. გიგლა რაზმამს ეს კირე ხასიათზე დადგომისათვის სხვა საბაზიე ჰქონდა: სწორედ გუშინ ბრწყინვალედ ჩააბარა 'გამოდები, შკაიერი კომისის ნდობა დაიშაბურა და დღეიდან საფოსტო თეთმფრინავის ნაცვალ — სამგზავროზე გადაინაცვლებს. შერე რა, რომ პატარაა მისი საპერო ხომალდი! — სულ სამი მგზავრი ეტევა, გულისუნექალით ეღოს პირველ მგზავრს. ივის, ვინც არის — გეოლოგია და მაღალმთიანი რაიონის საველე აეროდრომზე უნდა გადაიყვანოს, იმ, სადაც წიაღის მშეურავეები არიან დაბანავებუნნი.

მგზავრი რატომღაც იგვიანებდა, უფრო სწორად, ასე ეჩვენებოდა გიგლას.

— ეტევათ, საპატო ვინმეა, ალბათ, მოხუცი... ამიტომ ვამოუყვეს მგზავრობისათვის ცალკე თეთმფრინავი, — ფიქრობდა გიგლა და ბოლოის ცემით გაჟავდა ღრო.

— ეს თეთმფრინავი გეოლოგებს ემსახურება? — იკითხა შარვალშემოტეცილმა გოგონამ. — პილოტი სად არის?

— ესეც შენი პატრეცემული მგზავრი, თანაც ღრმად მოხუცი, — გაიფიქრა პილოტმა, მაგრამ არაფერი უთქვამს, ზურგჩანთის მოხსნაში მიეშველა.

ჭარის წისქვილივით ვერ შიშიმდ დატრობდა პროპელერი, შერე ისე მოუხშირა, რომ მის ადგილზე ოდნავ შესამჩნევი რგოლია ჩანდა. ბელსაწყოს ისრებიც ავიმოციმუნენ.

— შვად ვარი მგზავრი ადგილზეა სტარტზე გასვლის უფლება მომეციო! — რადიოთი მოახსენა ფრენის ხელმძღვანელს და თანხმობის მიღებისთანავე მანქანა ასაფრენ ბლიტზე გაიყვანა. რამდენიმე წამიც და საპერო ხომალდი დიდქალაქის ლევიარდს მიაბოდა.

— არ მეგონა, ით თეთმფრინავს თქვენ-

მგზავრი ღამნაზიძე

საივთ ახალგაზრდა პილოტს ანდოხდენ, — მალე გაუშინაურდა მგზავრი.
— არც მე ვფიქრობდი, რომ წერაქვს გოგონას ანდობდნენ.
— ასე რომ, ასაპერო ახალგაზრდობასი — და პატრეცემვა ხანდაზმულტებს! — ევი იცინის, იცინის გოგონაც. მფრინავს მოეწონა მგზავრის თაფლისფერი, საოცრად

მეტყველი თვალები, მისი საამო ხმა და გულთა ღმილი.
— თქვენი სახელი?
— იამზე!
— მე გიგლას მეძახიან.
— გიგლას მფრინავის პროფესია?
— ძალიან.
— მეც მიყვარს ჩემი პროფესია, გა-

ოლოვის საბიუბელი განუზომელია, მაგრამ ვაგი რომ ეყოფილიყო, მეც ალბათ, თქვენს აღიარებ კიბუნებდა. მამა სამხედრო მფრინავი იყო. კავკასიონის მისადგომებთან დაიღუპა, ფრანკებთან ბრძოლაში.
— მამამეც პილოტი იყო, ისიც ასევე, აქვე...
სახეზე ღიმილი გაუქრია. ერთდროულად ამოიხიზნა. ერთხანს კავკასიონის თემებს უმზერდნენ, მეგრე იამბე განაგრძობს:
— უცნაურია ჩვენი ვაცნობა.
— იმეგობი და სამსახორი, — დავთანხმებ პილოტი. უკან დარჩა ზვრები, ბალეენახები, უღრანი ტყეები. ახლა ფრთებქვეშ ალბური ზონაა, აქა-იქ ცხვრის ფარა ნისლივით გაბნეულა. მწველები კომბლენსა და ქუდის ქვევით ეგებებიან და აცოლოვნებ თვითმფრინავს.

პილოტი რაუტზე ერთხელ კიდევ შეამოწმა სასაერო მანქანები. ცდობდა, ორ წერტილს შორის უფოლსის მანძილთ გაკვეთის სიგრძე. მემანქანესავით, ან შოფერივით არ უხვდება აღმართ-დაღმართისა თუ მიწვეულ-მიწვეულის გადაღობა. სამსაეროდ სასაერო სივრცეზე ბევრია მეტეოროლოგიური დაბრკოლებანი და განსაუბრებელი იქ, სადაც მაღალი მივინია.
— აი, სივრცის უხილავმა ძალამ თვითმფრინავი შეარჩია, შეტორტყანა.
მგზავრმა ხელი სავარძელს ჩაავლო. პილოტი ეს ერთობილად დაიძაბა და მიხერხებულად დაეცა ხომალდის წონასწორობაში.
— რომეობი? — მალე ვთავიდა.
— ხომ არ შეუწყობი, იამბე?
— არა. გვიანა, აკვანში ვიწვევი. კიდევ შორის არაა ჩვენივთ?

— აი, ის უნაერო მთავ, ვადამმა გეოლოგებში არიან. მალე დასრულდება პირველი რეისი.
სასაერო ხომალდმა კავკასიონის ვალმოღობა კალეობზე ჩიხებში და არჩივები ააფორიკა.
— აღონისტობა ხომ არ დაიწვეთ? ასე მაღლა, კიბუნებ რას ეტებთ გეოლოგები?
— ისე, სასხეთაფორისოდ იცითხა პილოტმა.
— აყამირს? ვითვისებთ. წლებს დიდი სიციხეები და ყინულის საფარმა უკან დაიხია. აი, ბანაკი.
— მუდამ; დასაფრენი ადგილი შევარჩიე.
თვითმფრინავმა წრე მოხაზა. უჩუქრად მოიხიზნა? — სიმაღლე და მიწაზე მსუბუქად დაეშვა.

ბანაკში მზარეულის გარდა არავინ დახვდარიათ — სამუშაოდ წასულიყვნენ. იმუნესვისი ეს მისი სადაზვერეო ზონის რუკა და ბარათი აღმოაჩინებიათ.
— ადგილი ატობს მზარეულები, — თქვა იამბემ და ზურგნითიდან წყარაქვი ამოიღო.
— ოქროს ზოლი გვმოვინოს!
— გააღობოთ, იქნებ მართლა მივაგნო. ვინ იმის, მიწაქველ ამირანსაც მივაყვლიო.
— მეს, იჩქარეთ.

— თქვენ უკან მალე გაბრუნდებით?
— ერთ საათში, მანამდე კრტას შევიკვივებ, თუქცა არ დაელოდებ, მაგრამ ასეთია ჩვენი წესი.
— მე მანამდე აი, იმ გორაკზე ავალ ჩემს სამუშაო უბანს თვალს ვადავალებ.
— თან დღითავით რამდენი ნაკადული იხადება.
— აქ მდინარეთა სამშობლიოა.
ვალდე დანაოქველ, დასაერო, ყინულსკედლიან მთათა ლაბირინთსაკვე მამიავლი იამბუს თვლი ვაყოლა. მისი პროფესია შეშურდა თითქოს, მაგრამ თვითმფრინავში შეხვდა, ყველაფერი დააიწყებდა. ლღობე გულდამ წამოიწვა და ცას მიანერგა. იქ ცხოვრების დიდი დრო უნდა გაატაროს. იგი მიწასავით უყვარს. ახლა სასაერო სივრცეში ნაივარდის ვარეშე თავი ვერ წარმოადგენია. ცაზე სასაერო ლინერი დაინახა. წამით იჭიკრებდა ვაყორუდა და მივებს მივინავა. გვალა დიდხანს უყურებდა იმ ადგილს, სადაც მანქანას სივრცე ვაფოთა და გაუჩინარდა. რაზე დიჭობდა და დროს ახლავსრდა პილოტი? ალბათ, იმაზე, რომ ვავა დრო და ისიც ასადელოან სასაერო ლინერის სკვენს უყურებდა. იქილან კიდევ ახალ, ზებვერითი სიჩქარის მქონე ფრთოსან მანქანაზე ვაღინაყვებდა. მანამ იმ ორას მგზავრსაც კი სათითადა მოეპყრობა, როგორც დღის ერთთავითი მგზავრს — იამბუს.

— ვაი იგი მიწვეულო, კრილა, ვამკვირვებო, ასეთი ცა არასოდეს ივლდება, არასოდეს იქებებს. — ფიქრობს პილოტი, — ნეტავ რომელიადროს როგორი იყო ეს? აღბინა ღრბინობი, ტყვიასავით დამომიბედილი, დღითიან შეჭრულთი! — რატომაც ვამისა და იმ ვაგონის სახე ვაკვირებდა. ახლა რომ მსულ მაღლა და მაღლა მიიწვეს. ხან გამოინდება, ხან ლღს მიეფარება.
ცაზე მუშაოდნულად ამოურება ქველა ღრბინობი.
— ვადავადებმა? — თავის თავს შეეცითხა პილოტი. — არა გვიანა. კარგი ამინდი იქნებოდა, თქვენს სად ჩამოაგდეს მამივინი, და იამბუს მამა? თვითმფრინავი ხომ ნემსო არ არის, ეგზო-უკოლად დაჯარვულიყო, ნახსენებელი ვერ ვკოვანია!
მივება უერტად გრვინვით აიტაცეს შეეცოლებდა.
„იამბუთა“ — ვაიფიქრა გიგლამ, ფეხზე მუშაობა და იქით გაიქცა, საითაც იამბე ვაშუბობდა. ქვეანაერ ბეჭის ვეგერი აქეცა და კლდიან, ვიწრო ხეობაში მიხვდა, სადაც მისი სიხვეები ძლივს აღვივდნენ და ხეობაც მუდმივი ყინულით დაფარულიყო.
ხევის სიღრმეში ზურგშექვეული, ვაქვავებულივით იღვა იამბე. ზედაპირშემდნარ ყინულზე თვითმფრინავის ნახსენებებები ვაერა. დაქვეული, ჩამტარებულ ვიხურში ჩაყინულ მფრინავს ცალი ხელი სკუისათვის, მეორე ტყვიამფრკვევისათვის ჩაიქვიდა და ასე ვაქვავებულიყო.

ნეტავი ვისი მამა იყო...
აქ ბეჭი მამები იბრძოდნენ.

საქართველოს საბჭოთაო საზოგადოებრივი საინფორმაციო სისტემა

კემბრეოვის ოქქში არის ქალაქი პირეპოესკი. ამ ქალაქში ცხოვრობდა ვაგონა. მან საფრეო-საბეჭო სსაქველმოლოგი დაამთავრა, დადიდა საპარაშუტო დებსანტა სკოლაში, შემდეგ საფრენისო სკოლაში შევიდა.

იგი დაიწყო ვაგონა მამინ 19 წელსა იყო. იგი ტიტოესკის სანიტარულ ინსექტორად წავიდა, შემდეგ ეპიდემიოლოგის მოვალეობას ასრულებდა, სანიტარულად ამოწმებდა წვევადღეებს და ვაყორულად უხელ მისასლობას.

იგი გრემელდებდა. 1948 წელს პოლიან ფრანკზე წავიდა. სამხედრო ფრეზობა ვაგონიარა ბრძოლების მთელი სიძიშემ. ცყეპონს ხაზინად გამოჰყავდა დაქორცილები, უხვევდა ქროლიბებს, სრულ ვანუტრუნამდე ვერცდილან არ შორადებოდა.

იშვი შეხედა პოლიან საჩხერის რაიონის სოფელ სავინს მკვიდრს, სამედიცინო სამსახურის კაპიტანს ლაერენტი ვოკოლაძეს. იმის დათვარების შემდეგ ისინი დაქორწინდნენ. რუსი რაბათი ჩამოვიდა ინტერეში. მას შემდეგ პოლიან საჩხერის რაიონულ სსავამკეროში ჭერ სასწავლო დამატების საღვთრომ ნუშაობდა, შემდეგ სამეანო-გინეკოლოგიურ განყოფილებაში. თითქმის 30 წელით, რაც პოლიან ნეკოლავა-ვაგოლაძე ემსახურება მშობიარე ქალბებს, იგი დროულად და სწავლად უწევს მათ დახმარების ამიტომაც ბევრი ემალღობრება, ამიტომაც მიენება პირველი კატეგორიის ნებეპოლის წოდება და დაჯილდოვდა საქართველოს სსრ უმღესი საბჭოს პრეზიდენტის საპატიო სიგელით.

პოლიანს მუშეულ ლაერენტი ვოკოლაძე რაიონის სსენეპისადურის ეპიდემიოლოგია ცხოვრობს რუსი რაბათი სახერებში. მას საინფორმაციო ოქანი აქვს, პუკან სამი შვილი, ისინი წარჩინებით სწავლობენ და ახარტენ მშობლების გულს. ცდილიც და ქმარც ადამიანთა ჩანჩითობის სადაჩაქოზე დანან.

ბ. ანასაშვილი

ვარვარა და შალვა ჩხაიძეების ოჯახი

გემისუბი

პიტლერელთა გაფორებული ხროვა ჩრდილო-კავკასიაში იბრძოდა, სოფლებიდან ყოველდღიურად მიეშურებოდნენ ზურგნაწიანი ახალგაზრდები ფრონტისაკენ.

აცანელ შალვა ჩხაიძის ოჯახში ორი უწყემა მიიღეს; ძმები შოთა და დავით ჩხაიძეებერთად გააკილეს მშობლებმა და ნათესავ-მეგობრებმა ფრონტზე.

ოშიში წასულთა მშობლები გაორკაცებული ენერგიით შრომობდნენ კოლმეურნეობაში.

ვარვარა ჩხაიძე ალიონიდან შებინდებამდე ჩაის პლანტაციასი ტრიალებდა. იქვე საუშრობდა და სადილობდა. ზოგჯერ იქვე ვახშობდა კიდევ. ამიტომ იყო, რომ ყოველდღიურად სულ მეტი რაოდენობით კრებულა ჩაის ფოთოლს. შალვაც არ სცილდებოდა ჩაის პლანტაციას. ცოლთან ერთად აღამებდა ნაკვეთში.

— ოშია, ოში ახლა ყოველი წუთი ძვირფასია. ფრონტი დახმარებას მოითხოვს. აჰ, ზურგშიც, ხომ ფრონტი. ზურგი თუ ძლიერ არ გვექნა, ფრონტზე როგორ იბრძოლებენ ჩვენი ვეჟაკები? — ეტყოდა ვარვარა ზოგიერთ ზარმაც მეზობელს.

გათენდა 1942 წლის პირველი იანვარი. ოშის პირველი ახალი წელი...

ყოველ ახალ წელს სიხარულით ხვდებოდა ვარვარა; სახალწლო „შელულს“ შალვას ვერაჟინ მოასწრებდა. ყველაზე დიდი ღორიც შალვას ოჯახში დაეკლებოდა. მამა და შუა-

ღები ღვინით სავსე ჭიქებით მშვილობიან ახალ წელს დალოცავდნენ...

ახლა?..

ცრემლები შენიშნა ვარვარამ ქმარს. — არ გრცხვენია?.. კაცი ხარ... პატარა ჩვენი შვილები ხომ არ არიან ფრონტზე? სოფელი დაცარიელდა. ადემო, ახალ წელს ძველებურად მივეგებოთ! — უთხრა ქმარს. მეორე ოთახიდან თოფი გამოიტანა და ხელში მიხცა.

ორჯერ დაიქუხა შალვას თოფმა. მას სხვებიც გამოეხმარნენ.

* * *

ვარვარას ჭიშკარს ფოსტალიონი მიადგა. — მზარულად გამოთენე ახალი წელი, ბიჭო! — მიაძახა ვარვარამ ფოსტალიონს და ტუბილუფით სავსე თიფში, პატარა ჭიქა და არუთი სავსე გრავინი მიადგა.

— მრავალ ახალ წელს დავსწრებოდი მშვიდობიანად! — სთქვა ფოსტალიონმა; ჩანთა გახსნა და დილხანს აფაიურა შიგ ხელში.

— ამა, ვიპოვე!

— ეს... სამკუთხა რომ არ არის?... ელადეცა ვარვარას. ხელის ცახცახით გახსნა კონკრეტი. დაბეჭდილი ქაღალდი რომ დიანახა, მუხლები მოეკცა.

„ოქკენი შვილი, შოთა შალვას ძე ჩხაიძე გმირულად დაეცა მტერთან ბრძოლაში“. ქალმა ერთი ხმამალა შეკვივლა და ჩაიკიცა.

შალვა ჩხაიძე (მარცხნივ) და მე-4 ბრიგადის ბრიგადირი მარია მჭედაძე.

...ეღუპისისწრაფით მივდივ სოფლებს სანაზარელი ამბავი... წერელი ხელიდან ხელში გადავიდა.

— წუ გეზინია... იქნებ სხვა შოთაზე წერენო... ამბედებდნენ სახარელო დედებს... ასე შევხვდა ვარგარა ომის პირველ ახალ წელს.

შვილი შვილის მაცერით არასოდეს უყოფილა, მაგრამ მწუხარე მოსილებმა მთელი ფიქრები ახლა მეორე შვილზე გადაიტანეს.

დავითის პირველი წერილი დედა-მამამ კვანისის ფონტიდან მიიღო.

„სახსუბუქად დავიჭერ, ახლა უკვე კარგად ვარ. ხელმეორედ მივდივარ ფრონტზე. მტერი უნდა გავანადგურო. მაღეღავტურდები გიშარჯებულნი!“ — წერდა დავითი შოტბლებს.

ეს დიდი წუგეში იყო ოჯახისათვის. ერთი

...შრომბდნენ ომში წასულთა ოჯახებ, რამაგად ასრულებდნენ გეგმებს. ახა, ვარვარას შინ რა გააჩრებდა! ჩაის პლანტაციები რი მისი წუგეშის მოსვენებ.

შეჯავა განმარტობას ცდილობდა. ნაპირს განებდნენ გააჩრებდებოდა. კოლხს თავის მორაღებში და იტრებდებოდა.

ვარგარა იმ დღესაც პლანტაციას იყო. ფოთლით სახე ვრდობი ჩრდილი და დავა. შავი თავსაფრით ოფლი მოიწმინდა, თავზე დაიფურა, კადათი აიღო და ახალ მწერებს დაადგა.

— ვარგარა! — მოსის ზემოდან ხმა. ქალმა თავი ასწია. ფოსტალიონი დაინახა და შეკრა.

— ბიჭო, წერილია...

— სამუშაოა წერილია... დათოქის უნდა იყოს! — დაიძახა ფოსტალიონმა და წერილი მიავიდა.

კოლმურერების სერთო კრებზე ომის შიდა მიუღებელი სიტუაციების მოშუშების საკითხი იდგა.

— გორაკებზელი მუშაობა საკითო. კოლმურერების გამოცოცხლება. იმგადახლი ვაგაყუბი დავვიჩრებდნენ. აწი არაბერე ვიჭირის. დავტყობ ჩამორჩენის, — ლაპარაკობდა კოლმურერების თავმჯდომარე.

ბევრი ახლავარდა თუ მოხუცი ვაშოვდა კრებზე და ვაღდებდებოდა აილო. ვარგარა ჩხაიძეც ითხოვა სიტყვა.

— ჩვენს სოფელს სამსამდე ვაგაყუბი მოაკლო სამაშულო ომმა, მათ შორის ჩემი რიო შვილიც. ჩვენ უნდა ვაგაყოთ ომში დავარგული ვაგაყუბის მაცივარება. ვიღებოდა ვაღდებულებას წელს მივცარათ 7 ტონა ჩაის ხარისოვანი ფოთლი და მივეც სამშობლოს 70 კილოგრამი აბრეშუმის ბარკი. სოციალისტურ შევიბრებოთ ვიწვევ ომში სამი შვილის დამარგავ დედებს — ვერის ჩხაიძეს, — თქვა ვარგარა ჩხაიძემ და სახეზე ჩამოედნო ცრემლები მოიწმინდა.

— ფრონტზე დავარგული სამი ვაგაყუბის მაცივარობას მე ვაწვევ. ვაღდებულოს გამოწვევას და ჩემის მხრივ შევიბრებოთ ვიწვევ ახლავარგარა მჩაიფე შურა ჩხაიძეს! — განაცხადა თავის მხრივ ვერის ჩხაიძემ.

ახალი ვაღდებულების ვარგეშე არავინ დაარჩიდა.

იყო 1948 წელი. შევიბრების ინიციატორები: ვარგარა, ევროსი და შურა ჩხაიძეები უვრედდებოდა 90-100 კილოგრამ ჩაის ხარისოვან ფოთლს ჰარეფდნენ. დამშვენდა ციტრუსების პლანტაციებო. ახიზნდა სიმინდის ყანებო. სოფელს დაიტყო მშვიდობიანი წლების ბარკიანი შოთა.

დამთავრდა ჩაის ფოთლის კრეფის სეზონი.

ჩ.ჩხიძე კილოგრამი ჩაის ფოთლი — ასეთი იყო ვარგარას წარმატება. შურა ჩხაიძემ — ჩ.ჩხიძე, ხოლო ვერის ჩხაიძემ ჩ.ჩხიძე სა ჩი მოკრიფეს.

დაიწყო 1949 სემურენო წელი. სოფელში სასიხარულო ცნობა მოვიდა: ვარგარა მელიტონის ასულ, ვერის ვერაიხის ასული და შურა მელიტონის ასული ჩხაიძეებს მიენიჭათ სოციალისტური შრომის ვიბრის სახაბო წოდებო. კილოცათე წარმატებებსო, — წერდნენ მოსალოც დედაშეში დედაქალაქიდან.

ვაიხარა სოფელმა. თანასოფრელები პატავს სცემენ მოხუც ვიბრის — ვარგარა ჩხაიძეს.

თანასოფრელები ამაყოფენ კოლმურერების ვარგრომის, სოციალისტური შრომის ვიბრის შურა ჩხაიძის წარმატებებსო.

...ავანელი მშრომრელები არასოდეს დავიწვევენ სოციალისტური შრომის ვიბრის ევროსის ჩხაიძის სახელს.

შოთა ამდენს არს ადამიანის სიცოცხლს, პატავს დებს მას.

ივანე ჩხაიძე, ლანჩხუთი.

ვარგარა ჩხაიძე

შვილი ცოცხალი ეგულებოდათ ვარგარა შავი ტანსაცმლის ჩაცმასაც კი ერიდებოდა. ვაფთხრებულ მტერს ფოთლის კედელით ადღვდა კავასიონის. სისხლით იღებებოდა ჩრდილო კავასიონის ფერდობებს.

„ფოთლის ნაპირებზე სასტიკი ბრძოლა. მტერი მღერია, მაგრამ ვეარ გვაჩრებდა. ვიყავ ვოლვის ნაპირებს... — ვაითხულობთ დავითის მეორე წერილში, რომელსაც ვარგარა ახლაც უხით ატარებს.

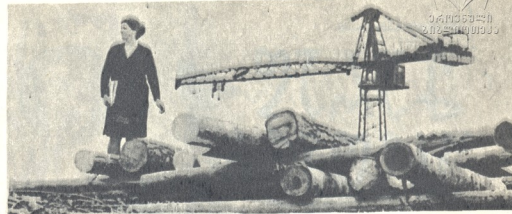
„ჩემო მშობლებო! ახლა ბერლინს ვუახლოვდებით, მაღე დამთავრდება ომი, ჩვენ ვაგიშარჯებთ და გინახულებთ. ივაიით კარგად, მომწერეთ შოთას ამბავი. თქვენი დათოქო. 1948 წელი. იანვარი“.

...ეც იყო და ეს. მის შემდეგ დედა აღარ ვაგუარგობა დავითის წერილებს. ომი დამთავრდა...

შეჯავა ჩხაიძის ოჯახში ომში წასული ვაგაყუბი აღარ დაბრუნებულა.

ახლა ენებურკონს მშენებლობაზე მოუბრუნდით

ხერხისა და შალაშინის ხმას შეეგია სენა. რას არ აწუხებდნენ ამ ქარხანაში: საცხოვრებელი სახლების კარ-ფანჯრებს თუ ჩარჩო-ატაკის მასალას, სხვადასხვა ზომისა და ფორმის ქარგილებს გვირგვინ-გამყვანებისათვის თუ მებეტონერებისათვის...

იღვრებ ხან ერთ მუშასთან შივა, ხან მეორესთან, შემდეგ რვეულში რაღაცას ჩაინიშნავს, მერე ხანგარისში მოიპარკვებს და ანგარაშობს. მუშა ბეგრია იღვრებს ცვლაში — ქარხანა თვეში 1.200 კუბურ მეტრ ხეს აწუხავებს და დიდ შრომას მოიხოვს.

ქალი ქარხანის ტრაიბებს დღენაიღავ:
— იღვრე მხეთლის ასფალს, როგორცაა საქმე? — ეკითხება ხშირად სახერხის ქარხნის დირექტორი დღო წურჭურშია და იღვრეც უხსნის: ისიცა გორჭაქის სამჭრო ანდენი მანეთის პროდუქციას მოკვეცებო ხანგარისო პერიოდში, გურამ შენგელიძის კი — ამ-დღეო.

ქარხნის ფურცლი წევა და იღვრე კვლავ მუშებთან ტრაილებს, კვლავ იწერს რვეულში ციფრებს, ხანგარისშივე ანგარაშობს, ფურცლობს.

იგი ოსტატად მუშაობს ენგურტების სახენ მასალათა კომბინატის ხს დამუშავებელ ქარხანაში.

ზოგჯერ იღვრე წარსულ დღეებს მიუბრუნდება გონების თვალი და მაინც წარბებს ისე შეერის, უბეველია, მძიმე რაღაც აგო-დებდა.

...1980 წელს ჩაირიცხა კრანსოდარის სამედიცინო ტექნიკუმში. ტექნიკუმის დათმარებას დაღებში აქლდა, ომი რომ დაწყო. მან ცდესთარს ხას მიაშურა.

როსოდურ, ქაჩიჩი, სიმფროპოლი... ტყეების წვიმა და სისხლის ტბორები. იღვრეს ზურგში ვადაშავეს დებორი ქარისკაცები, მტრის თვითმფრინავები ზედას ფრიავენ და გრანა ბომბებს, ვიდაც საშინლად კივის და შეფლას იხოვს. იღვრე მასთან ჩნდება და მიშავს იგი ზურგში, მუშავს ჭრილობას. ვიდაც ისევე იხოვს შეფლას, იღვრე ახლა მასთანაა: ქარისკაცის ფარაცხევი გახვეული გოგონა ჩაფრთხილი ტყვიამფრქვევს და ცუცხლის ალში ახვევს მტრის ზონას. ცუდა სულის ამოქოვის ვამი როგორც კი დადგა, ისინი ერთმანეთს გაესალმებნენ.

— ანა ანაინა, საქართველოდა... თბილისი... რედაქცია... სტა-მხა, — ჩქარ-ჩქარა ახმობს სწანიერი ქალბატონი. იღვრე მას ჭრილობას უბნებს, შედეგს ხსენს უბეველია.

იღვრეც დაჭრილია და მასც ვიდაც უბნებს ჭრილობას.

...1944 წელს იღვრე კავკასიის ფორსტში. აქ იგი გვიცემო 815-ე პოლკის ოფიცერს აღეკვი გონჩაროვს, სპეციალობით პე-დაგოგს; ისინი მალე დამეგობრდნენ. გერმანელები ვარხიან კავკასიიდან და მიტდერის დახადების დღეს სწუვლიან. აღეკვი გონჩაროვსა და იღვრეს ტყეების თაგსხმა ათავსებს ერთმანეთს.

...1946 წელს, 9 მაისს, ბერლინის ოპერის სახეობა კავშირის წყიდი, დროსა ფრიალებს.

ქარხნისაში? ქარხნისაში კვე-კვე არ დარჩენილა და... იღვრე ფურცლობს შრომლებზე, დებზე და ძმებზე.

დემოინფორმაციის შემდეგ იღვრეც უცვლადი დაწვრილებით ვაიო: მათი სახლდან წაჩრქნედა არ დაჩრქნია, მაგრამ წახლდა, შივაგარა აფანიაში, სიცოცხლეც და, თავსუნიდაცემი ცნობა იღვრესათვის: მამა მთხვე მიროსლავი პარტოზინი იყო და გერმანელებმა სახარბოებლად ჩამოკიბეს, დედა, მამა, და კი წამებთ და-სიცოცხლე...

ერთადერთი იმედი, რომელიც იღვრე მიროსნიჩენკოს დარჩა, ეს იყო შიხი და ლუბა, იგი გათხოვილი იყო საქართველოში, წალის რაიონში.

დები ერთმანეთს შეხვდნენ. იღვრე დასთან ცხოვრობდა. ომით მიყენებულ ტრაილებს იწუხებდა სახეობა ხალხი, სოფლებსა და ქალაქებს უბრუნებოდნენ სიკვდილს გადარჩენილები.

იღვრე მუშაობს იწვეს ხრამების სადავმოფიქროს. მალე იგი საყუთარე ბერის პატრონი გახდა. ქაჩიჩი, ნიკოლოზ აფანიაევი ომ-გამოვლელი კაცია, ცალფერზე პატრონი აქვს, თავის საყვარელ სე-ციალობას — ხარტობას კი თავს არ ანებებს.

...1988 წელს იღვრე და ნიკოლოზი ენგურტების მშენებლობაზე მიდიან.

ოჯახი უბრუნებულავეც კეთილმოწყობილი ბინით. ქალიშვილია ლი-და 1988 წელს დაამთავრა საშუალო სკოლა და ისიც ენგურტების ავტოსტრანსპორტ კანტორაში მიეწყო მომსახურებელი.

გალი საყუთარე კუთხიდან გადავიდა იღვრესა და მის ოჯახს, აქ მათ ბეგრას ახალ ნაწილს და მთავარე გაიჩინეს; გალში ფორსტით მეგობრობა შეხვდა იღვრეს, ეს იყო ზუსტად 25 წლის შემდეგ მათი პირველი გაყვანილება.

— აღეკვი გონჩაროვი?! — იღვრე არ უფერებდა საყუთარე თვა-ლებს.

— დიხს, აღეკვი გონჩაროვი ვარ, 815-ე პოლკის ოფიცერი, — გაწუშარდა მამაკაცმა იღვრეს და ხელდა ჩამოართვა.

აღეკვი გონჩაროვი ომის დამთავრების დღიდან გალში ცხოვ-რობს თურქი. იგი კოხორის საშუალო სკოლის დირექტორია.

იღვრეს ახსოვს მტყუანმტრქვევი ქალბატონი ანა ანაინა, რომელიც თბილისში რომელიღაც სტამბოლი თუ რედაქციაში მუშაობდა ომის დაწყებამდე; იღვრე მოძებნის მას, ყოველ შემთხვევისათვის ამხვეს მანვე გაიგებს.

...ფურცლი უხსარტობა, ხან ტბილია და ხან მწარე. როცა იღვრე ხანდახან გონებში აღიღვრეს წარსულის ზეგ სურათებს — სახარ-ჩოხელაზე ჩამოკიდებულები მამის, დედის, დისა და ძმის წამებულ სახეებს და ათას სხვას, სახე დაუფარადიანდება...

გალში, ენგურტების მშენებლობაზე დაუფასებელი ქალია მრავალ-ჭირანხული და მამაკაცი ადამიანი იღვრე მიროსნიჩენკო.

საშრომლომ დიღვრულად დააფასა მეომარი ქალის ამაგი, იგი დაწილდობული მედლებით: „მამაკაცისათვის“, „კავკასიის და ცუცხ-სათვის“ და „გერმანიაზე გამარჯვებისათვის“.

...ხერხისა და შალაშინის ხმას შეეგია სენა. იღვრე ოცი წლის ქალიშვილით ტრაილებს დაწვებს ზორის, ხან ერთ მუ-შასთან შივა და რაღაცას იტყვის, ხან მეორესთან. შრომაში მიდის დრო. იღვრე გონების თვალიც წყავნავს ვარხას და სახერხოს, რჩეხას და გუფავას, სადაც აღვარამოვლებული ენგურტი ციციანთედე-ბის ქართლ გაიჩინათობს.

„რა გვა გამოვიდა, რა გააღლარბიანი გვა?“ — თავისთავს კითხობს იღვრე ზოგჯერ.

ახლად?

ახლა შენების დროა და იღვრეც აწერებს.

დაიხ, ფრონტედი ქალი დღეს ენგურტებს აწერებს.

იკოლიძე ბამბახურდია,
ენგურტების მშენებლობა.

ქვეყნის უკეთესი

ოქროს სხვიები გვერძებზეა ციდან.
ფშვინავს ნაწამითი ტურფა ტუპ-ველი.
აპრილის კვირის ფუტყით მოვიდა
ბედნიერ დღეთა ფუძემდებელი.

მის სიამაღლემდე მზეც კი ვერ აღის,
შორს ტაივანო სიბოთს მიმტანი, —
ისევ ბრწყინავლებს ხალხთა ბედსა,
რევოლუციის ცაცხლი, ტიტანი.

მასში შეერთდა აზრი და ძალა
გმირული ბაძრის, ცხადი მიზნისა...
ქარიშხლის ფრთებზე დროშა გაშალა
შვეიციისა და კომუნისტისა.

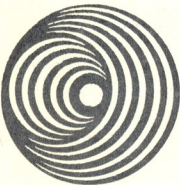
ჩვენს შორის მარად
ცოცხლობს და შრომობს
ბრძოლის რაინდი გულს მასხაული,
მან მოიტანა ჩვენს დიდ სამშობლოს
შეება, სიხსნევე და გაჯახუხული.

ოქტომბრის დროშა მტკიცედ ეკავა,
მტრები, ვით არწევს, გაუფანტია,
მონობის ხუნდის დასალეწავად
წინ მიუძღოდა ხალხს და პარტიას.

როგორც ქავშინი, ჩვენ ვეიდავს მხარში
ანდრეი — მისგან დანატყუები,
ოშში, შრომაში, ურღვევ ქობაში
დროშად კაშაშუებს მისი ტომები.

ჩვენი გულები მშით დაფერილი
არის უწყვეტი სიბერა ერთა,
თავისუფლება, სიბრძნე, ღვინო —
ეს სამი სიტყვა ელვარებას ერთად.

დაიდა დროშა საამლო გვფარავს,
ელვარებას სივრცე სივსოფანობი,
როგორც მზე არის უცვადი მარად,
ისე უცვადად ბრწყინავს ღვინო!

ლენინის სახელოვნო

„სოციალიზმისა და კომუნისტის მშენებლობის საქმე მხოლოდ მაშინ შეიძლება წინ წავწიოთ, როცა ახეულ ქალთა ნაცვალად მასში მოწინააღმდეგეობა მიიღებს მრავალი მილიონი ქალი“.

3. 0. ლენინი

საბჭოთა ქალებმა თავიანთი გმირული შრომითა და საბრძოლო საქმეებით ბევრი შესანიშნავი ფურცელი ჩააწერეს თანამედროვეობის დიდ მატიანეში. ერთ-ერთი ფურცელი ზუგდიდის რაიონის ახალსოფლის ქალებსაც ეკუთვნის, იმ ქალებს, რომელთა შრომობისა და მამაკაცის ამბავი დიდი ხანია გასცა ჩვენი რესპუბლიკის სახელებს.

ახალსოფლის კომლენურებოა დიდი ლენინის სახელობისა, ამიტომაცაა ალბათ, რომ კომლენურებობას 36 სოციალისტური შრომის გმირი ქალი ჰყავს, მათ შორის პირველი ბრიგადის ბრიგადირი თამარ ყუფუნია ორგზის გმირია.

მშრომელთა დაუღალავმა მარჯვე მარჯვენა სოფელი ღონიერი გახდა. როგორც დაიწყო კობა ორსართულიანი ოფები, აშენდა საშუალო სკოლა, სკოლა-ინტერნატი, დაწყებითი სკოლა, მაღაზია, ოთხსა-ადგილიანი კლუბი, საკემო ობინი, აფთიაქი. ყველა ოჯახში ბრწყინავს ღვინის ნათურები, ყველა ოჯახშია რადიო და ტელევიზორი. სულ მალე საშუალოელებს კეთილმოწყობილი აბანოც ექნებათ. ახალსოფლიდან რაიონის ცენტრამდე გაიჭინა ფართო ასფალტირებული გზა. მოისპო უწყინებლობა. სოფლის ახალგაზრდობის 95 პროცენტს აქვს საშუალო განათლება, 80-ზე მეტი კაცი უმაღლესი განათლებითაა, აქედან ბევრია ინჟინერი, ექიმი, ეკონომისტი, აგრონომი და სხვა დარგის სპეციალისტი.

ასე როდი იყო ადრე. სოფლის გერტიორის მეტი ნაწილი გყით იყო დაფარული. ადამიანებს ისლით გადახურულ ქოხებში ედგათ ბინა, ღამით გასანათებლად ფიჩხის ხმარობდნენ მხოლოდ, გლეხების მთავარ საქმიანობას სიმინდის მოყვანა შეადგენდა, და ჰქებარ მისზეუ ძლივს იღებდნენ 7-8 ცენტრად მარცვალს. უშირდათ ადამიანებს. ისინი როდიდ კაპიკის საშოვნელად მუხლმდე ტალახში სავალეხები ბილიკით მიიკვლევდნენ გზის ქალაქისკენ.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების

შემდეგ ძირეულად შეიცვალა აქაური გლეხების ყოფა-ცხოვრება.

კომლენურებოში 450 კომლი გაერთიანდა 1650 მეზოვრებით. კომლენურებოში ამგებდა ორგზის სოციალისტური შრომის გმირი, მაშინ სრულიად ახალგაზრდა, მაგრამ დიდ ორგანიზატორული ნიჭით დაჯილდოებული ანთიმოზ როცავა პირიქით წინამძღოლად. მამაკაცებთან ერთად ანთიმოზს მხარში ამოუდგა ქალთა არნია. გაიკაფა ეკალბარდები, 650 ჰექტარზე გადაიჭინა სამეურნეო საფარული მიწები, გააშენეს ჩაისა და ციტრუსების პლანტაციები, ჩაყარეს ვაზი, დარგეს გუნჯი. ქალებმა შევიბრებმაში გამოიწვიეს მამაკაცები და დათქვეს — ჰექტარზე 55-60 ცენტრზე მეტი სიმინდი მიიღოთ, თითოეული კი 0,5 ჰექტარ ნაკვეთზე 5.000-6.000 კილოგრამი მწვანე ოქრო მოეკრებო. გაჩაღდა შევიბრება. ნაკისრი ვალდებულება ყველამ პირნათლად შეასრულა. მეგრე, კარგი მოვლისა და შრომის სწორი ორგანიზაციის შედეგად, ყოველწლიურად იზრდებოდა ჩაის, ტუნგოს, სიმინდის მოსავალი. ქალები ახლა 5 ათას კილოგრამ ჩაის ფოთოლს არ დასჯერდნენ და 6-7 ათას კილოგრამამდე გაზარდეს მოსავალი, 55 ცენტრების ნაცვალად ჰექტარზე 60-70 ცენტრის სიმინდი აიღეს.

დაფასდა მათი შრომა. პარტიამ და ხელისუფლებამ 51 კომლენურს სოციალისტური შრომის გმირის წოდება მინიჭა, მათ შორის — 36 ქალს. 60-ზე მეტი ქალისა და მამაკაცის მეკრდი ლენინისა და წითელი დროშის ორდენებმა დაამაგინეს. გმირები და ლენინის ორდენისაღმსრებელი ლენინის საიურიდიკო წელს განსაკუთრებული მარჯვენელებით შეგდნენ. გასულ წელს თამარ ყუფუნისა ბრიგადამ, გვემით გათავალისწინებული 119 გონა ჩაის ფოთლის ნაცვალად, სახელმწიფოს 163 გონა მწვანე ოქრო ჩააბარა.

საბჭოთაური წელს თ. ყუფუნისა ბრიგადამ ვალდებულება იკისრა 140 გონის ნაცვალად 160 გონა ჩაის ფოთლი მოეკრებო

1948-1950 წლებში
 36 ახალგაზრდულ კოლმეორე ძალს
 მიენიჭა სოციალისტური ზრდის გვირგვინი
 საპატიო წოდება. რვა გვირგვინი ძალს
 მემკვიდრეობა მორაწილი გადაუხადა სოციალურ ღირსებად
 ზირის თან სდევს; გვირგვინი ამ სახელმწიფო
 კოლმეორის იმასი ძალი გამოქალაქ...
 ახალ ახალგაზრდულ 25 გვირგვინი ძალი.
 დაილოცოს ბათი
 მაკვირება!

**ახალგაზრდულ კოლმეორე ძალე 25
 სოციალისტური ზრდის გვირგვინი ძალი მემკვიდრეობა**

და პეტერბურგში 60 ცენტრში სიმინდი მოიყვანეს.
 მეექვსე ბრიგადამ, რომელსაც სოციალისტური ზრდის გვირგვინი ჰქონდა შენგელია ხელმძღვანელობს, იგადასრულა 66 ტონის ნაცვლად 80 ტონა მწვანე ოქრო ჩაბარის სახელმწიფოს.
 „ჩვენ მომავლის პარტია ვართ, მომავალი კი ახალგაზრდობას ეკუთვნის, ჩვენ

ნოვატორების პარტია ვართ, ხოლო ნოვატორებს ყოველთვის მეტი ხალხით მისდევს ახალგაზრდობა“. — წერდა ლენინი.
 დიას, ნოვატორებს ხალხით მისდევს ახალსოფელი ახალგაზრდობა, ნოვატორების მავალითზე იზრდება ისინი. პირველ, მეორე, მესამე და მეოთხე ბრიგადებში შექმნილია კომკავშირული რგოლები, რგოლებს შინა ჯოჯუხა, ტატიანა

როგავა, ნანული კონრეიძე და შინა ქანთარია ხელმძღვანელობენ. გასულ წელს კომკავშირელებმა 360 ტონა ჩაის ფოთოლი მოკრიფეს. საიუბილეო წელს 400 ტონა ჩაის ფოთლის მოკრეფას კისრულობენ ისინი. შეასრულებენ კიდევ ამ ვალდებულებას, რადგან გვირგვინი გვირგვინისავე უნომბენ შეივლებს.

რლია დაღიანი

კვილა სულ ჯეჯიანი

ფერდასული ფრონტული ბარათები მოციფორბენ ოლღა კიკლაშვილის გულსხშირებზე, მის ადამიანურ გულზე. იგა დიდი საბამულო ომის მიმებ წლები. ო. კიკლაშვილის მინდობილი პქონდა სამხედრო მოსამსახურეთა ოჯახებზე ზრუნვა ლაგოფების რაიონში. ფრონტელთა ოჯახების წევრები მასთან მიდიოდნენ, როგორც ახლობელ ადამიანთან, შესჩიდნენ თვითნებ გასაქირს და სისხოდნენ დებარებას. ოლღა ძალღონეს არ იშურებდა, რათა შეეძლებუებინა მათი მდგომარეობა, მატერიალური დახმარება აღმოჩინა მათთვის. ოლღას პქონდა უნარი ადვილად დაახლოებოდა ადამიანებს და ისინიც მას ენდობოდნენ.

„დიდი სიბოთი აღსავე წერილი მონურა თქვენს შესახებ ჩემს მადღონეს, სწურდა ერთი ჯარისკაცი ფრონტიდან ოლღას. — გმადლობთ იმ ზრუნვისა და მორალური მხარდაჭერისათვის, რაც ჩემს ავადმყოფ ცოლს აღმოუჩინეთ, თქვენი გულისხმირება ჩემი ოჯახისადმი მხარბრებს, ახლობლებთან განშორებით გამოწვეულ ტკივილს მიუქრებს. თუ ფრონტიდან ვერ დაებრუნდები, იმედი მაქვს, ჩემი ოჯახი არ დაინტრევა, ხომ სება, ამხანაგო ოლღა! ხოლო თუ მტრის ტყვისა გადაუტრები და კიდევ ვინღაა ჩემს ოჯახს, მადლობას პირადად იტყვიან.“

ასეთი სტრიქონებით სავსე ოლღა კიკლაშვილისადმი გამოცხადილი ბარათები. ცესტის წვიმაში მყოფი ჯარისკაცები და ოფიცრები პოლუბონდნენ დრის, რომ მისთვის გულმობილი სიტყვებით გადაუბადათ მადლობა.

ოლღა კიკლაშვილის თავდადებული შრომა ზურგში მიავრობს აღნიშნა მედლებით „კავასის დივისიონის“ და „1941-1945 წლების დიდი სამამულო ომში მამაციური შრომისათვის“.

სამამულო ომის წლებში ლაგოფებში სამხედრო მოსამსახურეთა ოჯახების სახმეშრომ უზრუნველყოფისა და საყოფაცხოვრებო მოწყობის განყოფილების გამგედ და რაიონმსაკმის თავმჯდომარის მოადგილედ მუშაობდა ერთი მცირე მონაკვეთის მისი შინაარსიანი ცხოვრებისა.

კვილაშვილი ჯეჯიანი

თავის ცხოვრების 50 წლებ მეტი სასახელო შრომას მოაღწია ვარგარონისმის ასულმა ვარდისანიმენ. იგი ჯერ კიდევ 1916 წლიდან იწყებს დამოუკიდებელ ცხოვრებას — მუშაობს საბავშვო ბაღის აღმწოდელ-მასწავლებლად. სწორედ ამ პირვლმა ნაბიჯმა — ნორჩებთან მუშაობამ გაუღვია მას ბუნების სიყვარული.

სტუდენტ იყო ვარგარა ონისმის ასული, როცა გამოჩინილი მეცნიერების: პროფესორ ვრონისმისა და ნაგორნის ხელმძვანელობით მუშაობა დაიწყო თბილისის ბოგნიკური ბაღის სპორტვან მეცნარეთა განყოფილებაში ფიგაპათოლოგად. 1925 წელს მას ნიშნავენ ასისტენტად თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფიგაპათოლოგის კაბინეტში, სადაც 1929 წლამდე დამოუკიდებლად უწედა პედაგოგიურ და ორგანიზაციულ საქმიანობას.

ვარგარა ვარდისანიმის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მან პირვლმა წაიკითხა ფიგაპათოლოგიაში ლექციები ქართულ ენაზე.

1929 წლიდან დღემდე განუწყვეტლად მუშაობს ვარგარა ონისმის ასული წითელი დროშის ორდენისა საქართველოს სასოფრო-სამურწინეი ინსტიტუტის ფიგაპათოლოგიის კათედრაზე. 1951 წლიდან იგი ამავე კათედრის გამგეა.

1945 წელს წარმატებით დაიცვა დისკრეციის სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხის მო-

საპრებლად. ემერგოულმა მეცნიერმა ქალმა თავისი ხანგრძლივი მოღვაწეობის მანძილზე შეგად მნიშვნელოვანი თემები დაამუშავა ფიგაპათოლოგიის აქტუალური საკითხებზე; იგი ავტორია რამდენიმე გამოქვეყნებული და ხელთნაწერი შრომისა.

ცხოვრებაში უპრეტენზიო, საკუთარი თავისა და აღსაზრდობისადმი უადრესად მოთხოვნი, პრინციპული, მნიშვნელოვანი საკითხის გადაწყვეტისას შეგად სამართლიანი, სხვებისადმი თავაზიანი და თავმდაბალი — აი როგორ იცნობს მას ინსტიტუტის მთელი კოლექტივი, ყველა, ვისაც მასთან ურთიერთობა პქონია.

ვარგარა ვარდისანიმის აღზრდილი ათასობით სპეციალისტი წარმატებით მუშაობს სოფლის მეურნეობის ყველა დარგში. მისი თავდადებული შრომა და ცხოვრება მაგალითია იმართვის, ვინც ჭეშმარიტად ემსახურება მეცნიერების დიდ საქმეს.

ამაგვარ პედაგოგს და მოუღვლელ მეცნიერს სათანადოდ დღაუასდა ნაზე-ვარსაუკუროვანი შრომა — დავიღლოებულა ორდენებით, მედლებითა და საპატიო სიგელით. მრავალჯერს გამოცხადებულა აქვს მადლობა.

შრომაში გაქადარებული მასწავლებელს, საუკეთესო მოკალექსა და მეცნიერს ხანგრძლივ სიცოცხლესა და ჯანმრთელობის ვესურვებით საზოგადოების საკეთილდღეოდ.

ღოცეტი ს. სირაძე

ოღლა კიკელაშვილმა შრომითი საქმიანობა დაიწყო იმ დროს, როდესაც საბჭოთა საქართველო სულ ექვსიოდე წლისა იყო. 1930 წელს იგი ლავთებში ახლადწამოყალიბებული კომუნისტების თავჯდომარედ აირჩიეს. ეს დიდი ნდობა იყო ახალგაზრდა კომუნისტ ქალისადმი.

1931-1934 წლებში, პარტიის ლავთების რაიონული კომიტეტის ქალთა სექციის გამგედ მუშაობის პერიოდში, დიდი შრომა გასწია მან ახლადწამოყალიბებულ კომუნისტებში ქალთა გასაერთიანებლად, ქალთა საყოფაცხოვრებო პირობების გასაუმჯობესებლად. აქტივისტი ქალი სოფელ შრომიდან — ვარო ღვინაშვილი, სოფელ კავშირიდან — მარო შუბითიძე, აფინიდან — ვალენტინა მურუსიძე, სოფელ ცოდნიდან — ბაბე ჩუღლაშვილი და სხვები თავდადებით შრომობდნენ კომუნისტების განსაზღვრავლად. სადედეგატო კრებების წევრ აქტივისტ ქალთა დამხმარეები კომუნისტებში მისივინდნენ საბავშვო ბაღებს და ბავებს. რაიონული ცენტრში მოსულედაიანი კურსები საბავშვო ბაღების აღმზრდელთა მოსამზადებლად.

ო. კიკელაშვილს ლავთების რაიონშიც ხელს პასუხსავეტი თანამებობებიც ეკავა. იყო სასოფლო საბჭოს აღმასკომის თავმჯდომარე, რაიონის შემსლაროს გამგე, თამბაქოს საფერმნავითო ქარხნის პარტიულის მდივანი, ლავთების საბჭოს საბჭოს თავმჯდომარე. მან ყველანა თავი გაშირიდა, როგორც საკვების საქმიანობის თავდადებულმა, უანგარო ადამიანმა.

1936-1937 წლებში ო. კიკელაშვილი სწავლობდა ამიერკავკასიის სასოფლო-სამეურნეო უმაღლეს კომუნისტურ სკოლაში. თორბეტი წელითა ოღლა კიკელაშვილი ქალაქ რუსთავის მკვიდრია. თუმცა 64 წლისაა და პერსონალურ პენსიას იღებს, შრომითი საქმიანობას თავს მანც არ ანებებს, მუშაობს რუსთავის ქიმიური ბოქსკობის ქარხანაში. როგორც მიედი თვეისი სიცოცხლის მანძილზე, ახლაც მის თავრდით მყოფთა სიცაყრულითა და პატივისცნით სარგებლობს.

მუშაობასთან და საზოგადოებრივ საქმიანობასთან ერთად ოღლა სა შვილის ზრდიდა. მატრამ პირად ცხოვრებაში უღილოდ გამოძევა — უღილოებლმა სიკვიდილმა მას ხელიდან გამოსტაცა სამივე შვილი და მუღლავც. უფროსი ვაჟი ვანო 1940 წელს საბჭოთა არმიისა გაწვივის, 1941 წელს მიიღო ავადმყოფი დაზარალება და გარდაიცვალა. უმცროსი როზა და მეცხრე იმწინერი კარლოვს ძალიან ახალგაზრდები დაიღუბნენ.

კომუნისტის მტივე ნებისყოფამ შეაძლებინა ოღლას არ დაეშუღყო სულით, არ ჩამოშორებოდა საზოგადოებრივ ცხოვრებას.

მიღმა რამიშვილი,
მარგალიტა შარბიანიძე.

პარტიის მდივანი, ო. კიკელაშვილი.
ა. სულაია, ლ. ჰუბინაძე, დედა კიკელაშვილი
კომუნისტული შობა გახატულია.

აქლი სუკათის ისტორია

გამორჩეული ადამიანის მოსწრენი იცავს ხოლმე: რა ბედნიერი ვარ, რომ მასთან მისაუბრობო, მეც სწორედ ასე ვაძიებო: რა ბედნიერი ვარ, რომ გამორჩეულ მწერალს ეკავებინე გაბავშვის მოცულობა და მასთან, რამდენიმე წლის განმავლობაში (კერძოდ 1933-1938 წლებში) საქმიანი ურთიერთობაც მქონდა.

საბავშვო ჟურნალების რედაქციებში რომ დავიწყო მუშაობა, მაშინ „პიონერის“ და „კომუნისტების“ უმეტესად ახალგაზრდები თანამშრომლობდნენ. ეს იყო 1933 წელი. იმთავითვე გადაწყვიტედი, რომ რედაქციასთან მჭიდრო კავშირი დამეყარებინა იმ მწერლების, რომლებიც თავიდანვე საბავშვო მწერლობაში მუშაობდნენ. მინო მკაკაშიძე, შოი მღვიმელი, მარტაჯი, გიორგი ჟუკაშვილი, იოსებ გრიშაშვილი, ანა ხახვტაშვილი, დედია მეგრელიძე, — ყველა გრიალებდნენ ჩვენიანს. რ თქმა უნდა, ღრმად მოხუცებულ ეკავებინე რედაქციულ მისაბრუნო თხოვნით, დაეწერა ჟურნალ „კომუნისტებისთვის“ რაიმე მოთხრობა. პირდადე ვინახულე, „მადდანის ლურჯის“ ადგილი სიბერეს ვერ გაეგება — ახორციელო იყო. მაღალი, მრავალმეტყველო თავიები ცოცხლად, ახალგაზრდულად გამოიყურებოდნენ. ეს იყო, რომ უკრეწი სრულებით ადარ ვისმედა. ამიტომ ვუწერდი ხოლმე შეტყობვებს. ძალიან გაინახა. დაგვირდა, აუცილებლად დაგვიწერე ახალ მოთხრობას.

როგორც იქნა, ავიხსრულა სურვილი: 1935 წელს ეკავებინე გაბავშვობა „კომუნისტებში“ საქმად მოხილული მოთხრობა მოგვება, მეგრანბედე საუკუნის ყოფაცხოვრების ეპიკოსად ახსავდება. მოთხრობის ბეჭედა სან ნომერში გაბრუნდა. პირველი ნაწილი რომ დაბეჭედა, პიონერული მე თხოვედი მიგართვი. ასე მანეთი იყო, მაგრამ, რამდენი იყო, მატრამ წინასწარ თქვა უარი მიღებაზე. თან დასძინა: — საყვარელი ჟურნალები დარიბდა და ჩემს პიონერის რედაქციას ვწერდა.

მას კვლავ ძველი ჟურნალები დარიბდა ვინა ჩვენი ჟურნალები. წერილობითი ურთიერთობა: „ქალბატონო ეკა-

გერინე, ჩვენს ჟურნალებს შემოწორულებია არა სწორდება“.

ეს სიტყვა რომ წაიკითხა, უცებ თავი ასწია მაღლა, სახე გაბურჭრინდა, ეგუბოდა, გაუხარდა და მოხუცად ამის შეხედე გამომართვა პიონერული. მეორე და მესამე ნაწილზე რომ დაიბეჭდა, მათი ასახე მანეთივე მოვაზადე წასაღებად. წაესტას რომ ვაბორებდი, იმ დროს რედაქციაში იყვნენ პიკეტი გიორგი ჟუკაშვილი, კრიტიკოსი ალექსანდრე სულაია და აჩენი ფოტოკორესპონდენტები რუბენ აკოვლია. სურვილი გამოიტყვა — ეკავებინესან საქმიანი ურთიერთობა და სურათს გადავიღებო. ასე მოუღიდრებდა მისულ სტუმრებს თათბერში მასიმინდობა და ვაიციფია, მოიგონა ჩურჩხელები და მისი შესაფერისი სასმელიც.

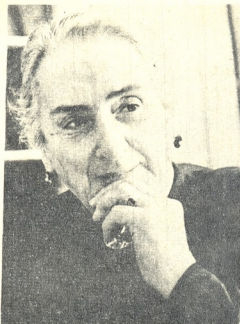
პიონერული რომ გადავიცე, ვაკვირდა, ერთ მოთხრობაში ადენი კორესპონტი? ძველად ადენი მიეღო სიცოცხლეში არ ამიღია.

ასე განვიფრებოდი ლაპარაკობდა პირდავაკრისაბული, უღედურთა ცხოვრების აღმწერი, ჩვენი სასტუმრო მწერალი ქალი.

დავუწვი: „ახლა ჩვენმა ფოტოკორესპონდენტმა სურათი უნდა გადავიკრებო. რომ თანახმა პრადენიო?“

— თუ, რა დროს ჩემი სურათია. ბებრების სურათი სა ნანახავია? — თვენი სურათი ყველა კარგია, — თურხა გიორგი ჟუკაშვილმა. — მამ კარგი, — თქვა ბოლოს თანხმობის ნიშნად.

ახლა ჯერო რუბენზე მიდდა. დაფურცლდა, დალაგა სკამები. წინ პაგარა მაციდა დადგა. ჩვენ სკამებზე ჩადგავს სურვილა, შუაში ეკავებინე ნავისკა, უკანა ხილზე, ეკავებინე სა და აღქსანდრე სულაიას შუა, ვებზე დაავინა ეკავებინეს შვილიშვილი შობა. მაშინ პაგარა გოგონა იყო, მეგონი, საშუალო სკოლა არც კი ჰქონდა დამთავრებული. იმ დღეს კვლავ გადავიღეთ სურათი. ეს იყო მწერალი ქალის უკანასკნელი ფოტო. მას შემდეგ ეკავებინე გაბავშვისთვის სურათი არავის გადაუღია.

ლოლორეს იბარური

ლოქმეოზ ფკენსონს ფეუმსჟუზი ზეუნი ენეზე კსონი

რუმინეთის კომუნისტური პარტიის ყრილობაზე ესპანელი ხალხის ლეგენდარულმა გმირმა, ესპანეთის კომუნისტური პარტიის თავმჯდომარემ ლოლორეს იბარურმა დააბარა თავისი ქვეყნის თანამედროვე საჯარო მდგომარეობაზე. დ. იბარურისთვის დამახასიათებელი მაღალი პაოლისი წარმოთქმულმა სიტყვამ, რომელიც ქვემოთ მოგვყავს, მსმენელთა უდიდესი ინტერესი გამოიწვია.

„დღეს მსოფლიოს ხალხები მოწონებენ ხდებიან ესპანეთში სისხლიანი ფაშისტური რეჟიმის რღვევისა. ახალი დემოკრატიული ესპანეთის პირველი კონტრენები თანდათანობით სულ უფრო მკვეთრად ისახება.“

ამჟამად ჩვენი ქვეყანა მძლავრ კონფლიქტებს შეუპყრია. დიქტატორული რეჟიმის წინააღმდეგ მიმართული ეროვნული ოპოზიციის მაგვრობა ტალღები სულ მატულობს და მატულობს. ამ ოპოზიციის სასიამოვნო ნიუანსი ის გასკვთ, რომ მან მოთვცა პოლიტიკური წრეები, რომლებიც ერთ დროს ფრანკოს რეჟიმის ბურჟს შეადგენდნენ.

გენერალ ფრანკოს ხაესმოთებული წყობის წინააღმდეგ ბრძოლაში წარმმართველი ძალა მუშათა კლასია. იგი თავისი შეგნებული პოლიტიკური მოძრაობით, გაფიცვებით, დემონსტრაციებით ძირს უთხრის დიქტატორულ რეჟიმს. მუშათა მოძრაობის სასიცოცხლო ბირთვის, თავის მხრივ, მუშათა კომიტეტები წარმოადგენენ. ისინი, ამჟამად დროს, ესპანეთის მუშათა კლასის მომავალ დემოკრატიულ პროფკავშირულ ორგანიზაციას ბაზისია.

მუშათა კლასის გმირული შემართებით აღფრთოვანებული მეორე ექსპლოატრებული კლასი გულხება მთლიანად უკერის მხარს მას. გულხობის პროტესტი იქამდისი მიდის, რომ, ზოგან მოთმინებლებად გამოსხენი ჩაგრულები მდღარაი ფეოდალების მიწხვასე კი ისეკუთრებენ.

მასობრივი წინააღმდეგობის მარჯვენა ხელს წარმოადგენს ესპანეთის სტუდენტთა ახალგაზრდობა, რომელსაც სურს თავისუფალი და დემოკრატიული უნივერსიტეტები ყველგვარი სოციალური პრივილეგიების გარეშე. ოცნებობს თავისი ქვეყანა იხილოს დემოკრატიული და სოციალისტური. ამ ნათელი მიზნების განხორციელების რეალურ საშუალებად ახალგაზრდებს მუშებთან და გულხებთან შეიძლო კავშირი მიანიათ.

წინააღმდეგობის ფართო ფორტზე თავიანთ სიტყვას ამბობენ ინტელიგენცია და ლიბერალური პროფესიის წარმომადგენლები. საკმაოდ რეალურვარა მათი როლი ესპანეთში მომხდარ ყველა პროგრესულ მოძრაობაში.

პიკედელ ესპანეთის ისტორიაში, ანტიფრანკისტულ მოძრაობაში აქტიურ მონაწილეობას იღებენ კლერიკალური (კათოლიკური) წრეების წარმომადგენლები — მღვდლები, მთელი რიგი სასულიერო

პირები და, წარმოდგენით, ეკლექტიკური იერარქიის უმაღლესი ფენის წარმომადგენლებიც კი. ამ მხრივ პირდაპირ პარადოქსული მდგომარეობა შეიქმნა დღეს ესპანეთში. ფრანკოს მთავრობამ, რომელიც თავს კათოლიკურსა და ქრისტიანულ უწოდებს, სტეკილური საბატარიოებიც კი ააგო ანტისაეღმწიფოებრივ სასულიერო პირთათვის.

დემოკრატიული ესპანეთისთვის ბრძოლაში ზემოთაზოთული ძალების ასეთი კონსოლიდაცია რწმუნას გენერტავს და ამჟამად ყველა ჩვენი ძალა მიმართულია იქითვე, რომ მივალწიოთ დიქტატორული რეჟიმის შეცვლას სამოქალაქო ომის გარეშე. მაგრამ მაინც თავის მოტყუება იქნებოდა გვეფიქრა, თითქმის თავისუფლებისათვის ბრძოლა არ მოვალდებოდა იმ ულტრარეჟიციული ძალების გააფრთხილად წინააღმდეგობათა დაწლევა, რომელიც თავი დღლებს თითქმის.

კრიზისული მდგომარეობის წინაშე მდგარამ ფრანკომ, რომელიც ცდილობს ოპოზიციის პარალიზებასა და თავისი რეჟიმის შენარჩუნებას, ამას წინათ გაითამაშა თეატრალური სცენა, თავის ტახტის მეგვიკოდოდ დაინოზა ბურჟოზია დინასტიის წარმომადგენელი — პრიცი. თუ დიქტატორის აღნიშნულ ნაბიჯს ანალიზს გავუკეთებთ, მწელი არ იქნება დავინახათ, რომ მიხარწილმა გენერალმა ამით თავის რეჟიმის მომხრე ძალებს შეზღვდომი დატყუტება გამოიწვია. დიქტატორის თვითნებური საქციელი ცეცხლზე ნათის დასხმას ნიშნავს, რასაც შედეგად სამოქალაქო ომი შეიძლება მოყვებს. ესპანეთის კომუნისტური პარტია, რომელიც დგას თავისი ქვეყნის საციოთის უსისხლოდ გაღაწყვეტის ურთულესი ამოცანის წინაშე, როგორც არასდროს, თავგამოღებით იბრძვის დემოკრატიული ესპანეთის ზელახლო აღორძინების ისტორიულ სკჟისისთვის.

ფაშისტთა ცდები მიმართულია იქითვე, რომ უყვდაყინ თავიანთი ოლგარქია, რომელიც ლახავს ესპანელ მოქალაქეთა ეღმწებტორულ თავისუფლებას. ამ ცდების პასუხად კომუნისტური პარტია მოუწოდებს ყველას, ვისთვისაც ძმარფასია თავისუფლება, თანსწორულუფლებიანობა და მშობა, ვინც არ ეთანხმება ფრანკოს დესპოტურ რეჟიმს, გაერთიანდნენ ესპანელი ხალხის უფლებებისათვის ბრძოლაში.

ჩვენი ესპანელი კომუნისტები, აღტურვილინი კომუნისტური რწმუნითა და სოციალისტური მიზნებით, მხარს ვუჭერთ და თანაგვტანლობთ დემოკრატიული ძალების ყოველგვარი ოპოზიციურ მოძრაობას ფრანკოს წესწესობილების წინააღმდეგ.

ჩვენი პარტია განსაკუთრებით თანაგვტანობს მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების პერიოდის ახალგაზრდობის. ეს თამაზ ამ ძალა, რომელიც სტემულს აძლავს ესპანელთა მივლ რევილუციურ მოძრაობას. იგი ჩვენი ქვეყნის ნათელი მომავალია.

დღეს ესპანელი ყალხუ შემდგარ ოყენეს ჰგავს. საშხედრო ტრა-

ს კ ვ ვ კ ა კ უ რ ა რ ე ს ე

ჩანახატი

იმ დღით ნაღვლიან გუნებაზე ავდები. საოცრად მომინა მთაში მარტოდმარტო წავსულთვაჯი და მისი სიჩუმისათვის ყური მიმეგლო. როცა სულში რაღაც ამოურუნბო ტკიპილი შემოიჭრება და დაისადგურებს, აღამიანი უნებურად იქ მიისწრავდის, სადაც კვეყუნობი ზვითი უნდა ამოტვიფედეს და სახიერი გახდეს. მე ასეთ შემთხვევაში მოისვენ მიმიწვებს გული. მოა, ზურგანთა გადავიცი და ბერის ხეობას ზვითი ავუცი. გავად თუ არა ბაღის ქედს, გჯში უშმა შემომეფეთა. ბეჭქარ მინახავს ამ გოლიათური მისი ლილისფერი გუმბათი და კლოები, მაგრამ იმ დღეს სულ სხვაგვარი შეიქენა — უშბის თოლი და ფაქრზად ნაგებ თეთრ კედლებში თითქოს მცხეთის ქვარი აზღვლეული. თვალდებულ ხელი ავიფარე და მერე ისევ უშბას შევხედე...

სოფელ შიხარსთან სვანეთის მშენებელი მთაშია. მუც ნახავს ვუმატ და უკვე შუადღისას ბერის გადასვალზე უკადები. სულ ცოტა მაძილი და ჩინილი კავასიაზა გადავად, მაგრამ არა, მინდა ზვავებს უცქირო და მათი სიცოცხლის ძაღლი შევიცნო: რითაა გამარტებული მათი ცოდვანარევი არსებობა?

ზვავები დღემან და მიმინებულბას ტოვებენ. მე კი მინდა, ხმაჟაღლა, ძალიან ხმაჟაღლა ვუყვირო; აქ, სწორედ აი აქ ჩამოხულა და ბუნებამ შეისისხობორცა სიმინი, აღიომა, ქელუში, ოლიყო, გურამი, ჭუმბერი, თიფურაჟი და ბოლოს მიშო...

სულში უჩვეულო ტკიპილი ვიჭარქენი. სივლშია — ცუცხლი. საოცრად მცხუნვარია მზე. ზვავები ქერისე თვლემან და დუმან, მეც თვალმოშორებლივ უცქირო და მათ სიჩუმეს ვუწმენ. წუთიც და თითქოს ზვავები გაიცოცხლდნენ, მუცე ქარ მათი შედაპირი ავიციტა, მერე კი ზოგ ადვილას ცირმლი ჩაუყვანა. ახლა კიდევ უფრო გავავიციებენ ჩავაკცირებ ხეებს, ზვავებმა რწყვა დაიწყო, ვერ მივხვდარია, რა ხდებაოდა, რა ბოიქრობდა მათ სულში. ნუთუ გავლივ ზვავს, მტაცებელივით რომ დარჯობს ფეხისხმას, აცრემლბა შეუძლია? მიკარბს. წუთიც და რას ვხედვ: ზვავს ხელები ზეცისკენ აღუსურია და უფსკრულისაკენ მიეჭრება. აღამიანის შვილი, რომელიც სულ რამოდენიმე წუთის წინ მის ცოდვანარევი არსებობას გულში ვეწველავდი, ახლა უნებურად აუვიცილი: არაქ, უწველავ ზვავებს, ზვავები იღუბება... მაგრამ სასახულო მთებთან მხოლოდ ჩემივე ხმა ისმოდა. ვერ გავიცი; რა ატირებდა ზვავს, და რას ითხოვდა იგი?

მე მხოლოდ მის ციცი, რომ მზიან და საოცრად მშვიდ ამინდში ზვავი უმზებულო უფსკრულში გადაიჩიბა.

მუშენა ნიშპარიძე

ბუნებები მძინვარებენ ყველვან. მუშათა მოძრაობის ასობით სახელგანთქმული დიდერი დილაღებშია ჩაყრილი. მათ შორის საქვეყნო ცნობილი ისეთი ამხანაგები, როგორებიცაა მარქელინი, კამარო, არხა, ჰოიოსი, ფუსი, პედრო, პერნანდო, ოტონესი, იბაროლა, მორანი, ასევე ბევრი სტუდენტი და ინტელექტუალური წრეების წარმომადგენელი.

ასტურიის დეპარტამენტი ამხანაგ პორაიცი ფერნანდო ინგუანუ, ასტურიის მემსტბათა ლიდერი და ჩვენი აღმასრულებელი კომიტეტის წევრი. ბასკეთში ეროვნული მოძრაობის მრავალ მონაწილეს გამოუტანეს სასიცილიო განაჩენი.

ჩვენი ესპანელ კომუნისტები, შესანიშნავად გვესმის სოლიდარობისა და პროლეტარული ინტერაციონალიზმის ფასი. 1936 წელს, ფაშისტთა აჯანყებისას, ესპანელი ხალხი დიდვა რთული ოლტერნატივის წინაშე — ამ ბოლომდ ებრაქოლთ ბნელი ძალების წინააღმდეგ, ანდა დიდებულცივენ წინააღმდეგობის გაუწევლად. ესპანეთის კომუნისტებმა პარტიამ და სხვა დემოკრატიულმა ძალებმა უწყყანაოდ აირჩიეს პირველი გზა.

ესპანეთის მიწაზე უთანასწორო ბრძოლაში ჩვენი ქვეყნის შვილებს მზადდებარა, მობალისებად — ინტერაციონალური ბრძოლებისას თიბროდნენ მრავალი ქვეყნის კომუნისტები, სოციალისტები, დემოკრატები. ამ ხალხმა თავისუფლებისათვის ბრძოლის დიდას შესწარა ყველაფერი, სიცოცხლის ჩაფლი. ჩვენი ეროვნული, სახელეოანი გმირების გვერდით ბევრი უცხო ქვეყნის შვილი განისვენებს ესპანეთის მიწაში.

სისსლითა და სამწინელებებით სავსე იმ კომპარულ დღეებში, როდესაც ყველამ, მათ შორის დემოკრატიული ქვეყნების შთაბრძენებმა, ბედის ანახარა მიატოვეს ესპანეთის რესპუბლიკა, მხოლოდ ერთი ქვეყანა, პირველი სოციალისტური ქვეყანა, ჩვენი ძვირფასი საბჭოთა კავშირი მოვიდა ესპანელი ხალხის დასახმარებლად და შესაძლებელი გახდა გმირული წინააღმდეგობის დაპირისპირება საერთაშორისო ფუნქიის ქილბამად შეიზაღებულად აგრესიული ძალებისადმი.

ესპანეთის კომუნისტურ პარტიას მოეპოვება უადრეად მძიმე პირობები 50 წლის უკომპრომისო რევოლუციური ბრძოლის ისტორიაში. იგი, ისევე როგორც წარსულში, ამკერება და ყოველთვის დარჩება ეროვნული მარქსიზმ-ლენინიზმის მოადრებისა, რომელიც მიაჩნია არა ვაიცილ დოგმად და მუხუშში გამოსაფინად პერვო მენტელ დეურალ ლეგნად, არამედ შემოქმედებით თეორიად და მუდმივ მეგზურად დემოკრატისა და სოციალისმიზმისათვის ბრძოლის დაღად საქმეში.

გაქვითი „მორინე“ ჰაბარი.
ინგლისურიდან თარგმნა პარნოლ მამაქარაძემ.

უძსუთუ

მცხეთაში მიმდინარე არქეოლოგიურმა გათხრებმა მრავალი მნიშვნელოვანი ობიექტი მოიკვლია. ერთი მათგანია არჩახციხე — დედაქალაქობისდროინდელი მცხეთის შიდა ციხე. ამ ტერიტორიაზე გამოჩნურებული ყოველი ნაშთი უაღრესად დიდი მნიშვნელობისაა. ალიზის გრანიოზული კედლები, კოშეკები, კონტრაფორსები, რომლებიც აქ ოცდაათიოდ მეტრის შემოწმულდგენ, ნათელ წარმოადგენს გვიქმნის ამ პუნქტის მნიშვნელობაზე. ნაგებობათა ამ ჭეუფთო უკრაღლებას იცქევს „სვეტებიანი დარბაზი“, წაგრძელებული ოთხკუთხედის ფორმის შენობა. მას 185 კვადრატული მეტრი ფართობი უზიარებს და ქვათილით არის აშენებული. დარბაზს ექვსი სვეტი ჰქონია და მცხეთური კრამბით ყოფილა გადახურული.

მცხეთის ერთ-ერთი დიდმნიშვნელოვანი უბანი იყო აგრეთვე ე. წ. „საბიბახშოც“, „საბიბახშო“ იბერიის მეფის ერისთავთა (სპარსულად — „პიტახში“) საცხოვრებელი ადგილი და არშისხევის მარჯვენა მხარეზე მდებარეობს. მის ტერიტორიაზე მოკვლეულია რამდენიმე ღირსშესანიშნავი ძეგლი, მათ შორის — ანტიკური ხანის აბანო I-II საუკუნეებისა. საბიბახშოს აბანოს ფართობი 182 კვადრატული მეტრია. ის საქმოდ რთული ტექნიკური აგებულებისაა, რაც გვაუქიბინებს, რომ იმდროინდელ მცხეთაში მეტად დაწინაურებული ყოფილა ხანტიარული ტექნიკა.

მცხეთის ისტორიისათვის და, საერთოდ, საქართველოს კულტურის შესწავლისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე ე. წ. „სასახლის ტიპის“ ნაგებობას, რომლის მოწმენტურობა, სწორი გეგმა და ზოგიერთი კარგად შენახული ფრაგმენტი მინიშნებებზე ამ შენობის განსაკუთრებულ დანიშნულებაზე, როგორც მეცნიერები ვარაუდობენ, იგი სასახლის თუ ტაძრის ტიპის შენობა უნდა ყოფილიყო.

დედაქალაქობისდროინდელი მცხეთის არქიტექტურაზე და, საერთოდ, ხელოვნებაზე წარმოადგენს გვიქმნის აგრეთვე აქ წარმოებული გათხრების დროს აღმოჩენილი სხვადასხვა ტიპის სამარხები და ამ სამარხებში ნაპოვნი ინვენტარი. ირკვევა, რომ იმდროინდელი წარჩინებული მცხეთელი უაღრესად მდიდარულ სამარხში იმარხებოდა. ავლდამები და მათში ჩატანებული ნივთები ხელოვნების საუკეთესო ნიმუშს წარმოადგენენ.

მცხეთის ტერიტორიაზევეა აღმოჩენილი სერაფიმას საქვეწმოდ ცნობილი საფლავის ქვის ეპიტაფია (ახ. წ. II საუკ.). უდრო-

* დასასრული. დასაწყისი იხ. „საქართველოს ქალი“ № 3.

ოდ გარდაცემული ქართველი შერთუნახავი სერაფიტი გულის ამაღლებელად მოსიქაჰს მუხლი სავდელზე, რომელმაც პი დანინ-ოდი იგი და მუცე 21 წლის ასაკში გამოასაღღმა სიცოცხლეს. იგი ფარმან მეფის უმაღ-ლისი მოხელის — ზევაის ასულითაა, ძლე-ვაშისი და მრავალი გამარჯვების მო-პოვებელი ერისმძღვლის — იომანჯანის მეუღლედ, მაგრამ საწუთრო მისთვის მაინც აყავა ვეზისად“ კცეულა. რაოდენ გულის-აძაწულებელია დღესაც თვარმეტი საუკუნის წინათ გარდაცემული ქართველი ქალის ეს გოდება:

„მე ვარ სერაფიტი, ასული ზევაისა, მცირე პიტახისის ფარსხან მეფისა, მეუღ-ლე იომანჯანისა — ძლევაშისისა და მრავალი გამარჯვების მოპოვებელი ერის მძღვლისა — ძისა აგ-რთუა ერსან მოძვრისა ფარსხან მეფისა. ვევა ვეზისა. ის ვინც ახალგაზრდა და იმდენად კეთილი და მშვენიერი იყო, რომ არავინ იყო მისი მსგავსი სილამაჰით. და გარდაიცვალა 21 წლისა“.

მცხეთაშივე აღმოჩენილი აგრეთვე ბერ-სუმა პიტახისის ლანჩის წარწერა, ვეს-პასიანდებროინდელი ბერწმული წარწერა და სხვა.

მოუხედავად არქეოლოგიური გათხრების დროს აღმოჩენილი არქიტექტურის ღლი ღირსებისა, მცხეთა მაინც თავისი მიწისზედა არქიტექტურული ძეგლებითაა სახელგანთ-ხული. ამ არქიტექტურის ერთ-ერთ უბრ-წინელებს ნიშუშ „სვეტიცხოველი“ წარმო-ადგენს. სვეტიცხოველი ქართული ხელოვნე-ბის უდიდესი ძეგლია. იგი 1010-1028 წლებ-შია აშენებული.

იბერიაში ქრისტიანობის ოფიციალურ რელიგიად გამოცხადებისთანავე (887 წ.) აქ პირველი ეკლესია აშენდა. მაგრამ არ გა-უვლია დიდ დროს, რომ იმავე ადგილს ვახტანგ გორგასალმა ახალი ეკლესია ააგო. საქართველოს პოლიტიკური გაერთიანებისა და ქვეყნის ეკონომიური აღმავლობის შემ-დეგ როგორც ჩანს, აღარც გორგასალის დროს აგებული ეკლესია აქმყოფილედ იმდროინდელი ქართველი ხალხის მოთხო-ვნილებას. ახალი ეკლესიის აშენებას ხელი მოჰქიადა კათოლიკო-პატრიარქმა მელქისე-დეკმა და კიდევაც დააგვირგვინა საქმე. ამე აშენდა სვეტიცხოველი. ხალხური თქმუ-ლებების თანახმად, მისი ხუროთმოძღვარი არსუკისძე იყო.

როგორც საქართველოს ხუროთმოძღვრე-ბის აუფავების ეპოქისთვისაა დამახასიათე-ბელი, სვეტიცხოველის შენობის ფსადები მრავალრიცხოვანი ჩუქურთმებითაა მორთუ-ლი. ტაძრის ერთ-ერთ ფსადზე ხუროთმოძ-ღვრის წარწერაა შემორჩენილი. აქვეა გა-მოსახული გონიოიანი ხელიც.

აღსანიშნავია, რომ მშენებელს უსარგებ-ლია ვახტანგ გორგასლის მიერ ანაშენები ეკლესიის ფრავმენტებით და მისი ზოგა-ერთი დეკორატიული მორთულობა ახალი შენობისთვის ჩაურთავს.

გაღმოსცემით აქვე არის ვახტანგ გორგა-სლის საფლავი. აქვეა დანახელვებულ ქართლ-კახეთის მეფე ერეკლე II და მისი ძე — გიორგი XII.

თუთონ ეკლესიის სახელი „სვეტიცხო-ველი“, წარმომდგარია ტაძრის დასავლეთის მკლავში დადგმული სვეტიცხან, რომელიც თითქმის მოთავსებულია იმ დღევანდარული კედლის ადგილზე, რომელსაც ლორცხე მრო-ველის სიტყვით, ცხოველყოფი მარონი სწიოდა.

ტაძარში დაცულია სხვადასხვა ხასიათის ფრესკები. მათ შორის — მისი აგების დრო-ინდელნიც. ტაძრის ვალავანი მე-18 საუკუ-ნისაა.

მცხეთის აღმოსავლეთით, მაღალი მთის მწვერვალზე მდებარეობს ქართული არქი-ტექტურის უბრწინეაულებს ძეგლი — მცხე-თის ჭვარი.

მცხეთის ჭვარი 885-804 წლებშია აგებუ-ლი იბერიის ერისმთავარ სტეფანოს ჯუჯუ-მის ძის დროს. იქ, სადაც ახლა მცხეთის ჭვრის ტაძარი დგას, იბერიის მოქცივის პირველსავე წლებში, ქრისტიანობის სი-

ბოლო — ჭვარი აღმართეს. შემდეგ, როგორც ჩანს, მარტორე ჭვარი საკმარის აღარ აღმარ-ნდა ქრისტიან ქართველთათვის და უკვე გუარამ ერისმთავარმა ჭვრის ადგილზე მცირე მიცულობის ეკლესია ააგო. როგორც უამე ითქვა, არ გაუვლია დიდ ხანს, რომ სტეფა-ნოსმა იმავე ადგილზე ახალი ტაძარი ააშენა, შემოთ აღნიშნული ჭვარაც ამ ეკლესიის შემოთ მოქცა:

მცხეთის ჭვარი უაღრესად დიდი მოვლენაა კავასიის ქალსტინი“ ხალხების არ-ქიტექტურაში. როგორც ხელოვნებთმცოდ-ნეები ფიქრობენ, იგი არსულად ორიგინალ-ლური და უველაზე ადრინდელი ნიმუშია ცენტრალურ გუმბათოვან შენობათა შორის.

მცხეთის ჭვრის ტაძრის ხუროთმოძღვარი უაღრესად დახელოვნებული მშენებელი ჩანს. მას შესანიშნავად აქვს განაწილებული ორნამენტები ფსადების მიხედვით. თვალ-საჩინო ადგილები უხვადაა შევსული, ხოლო უჩინო ადგილები — ნაყლებად.

მცხეთის ჭვარმა არქიტექტურათა სახეები დღემდე შემოგვინახა. ცენტრში ქრისტე წინ მუხლმყოფი ხელოვნობა და მისი

საბინისგველი

ძაპრის მონასტერი

ორი ძმა — დემეტრე და ადარნასე. აქვე, სამხრეთის ფსადზე, დაცულია ქობულ — სტეფანოსის რელიეფი. ტაძრის მშენებლობის ტექნიკა, მაღალმატერულია და სხვა მის სამართლიანად აუგნებს მსოფლიო არქიტექტურის სხვა ღირსესანსთან ნიშნულა გვერდით.

მცხეთის ჭვრის ტაძარი ძველ საქართველოში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. აქ სალოცვად არა მარტო ახლო-მახლო რაიონებიდან მოდიოდნენ, არამედ ქვეყნის შორეული კუთხეებიდანაც.

მცხეთის არქიტექტურის ისტორიისათვის გარკვეული მნიშვნელობა აქვს იოანე ზედაზნელის მონასტრისაც. ეს მონასტერი ერთ-ერთ „სირიელ მამას“ — იოანე ზედაზნელს აუგია VII-VIII სს. მიჯნაზე. სირიელი „მამები“ ჩვენში სირიიდან აუგნენ მოსულნი და დიოფიზიტური სარწმუნოების გაძლიერებისათვის ბელის შეწეობა ჰქონდათ მიზნად. თავიანთი საქმიანობის უკეთ წარმართვისათვის ისინი ქვეყნის ცალკეულ კუთხეებში სახლდებოდნენ და იქ ეწეოდნენ ქადაგებას. იოანე ზედაზნეში დასახლებულა და აღნიშნული მონასტრისაც აუგია. მონასტრის მცირე მოცულობის სამხაიანი ბაზილიკაა. მისი ერთ-ერთი კედლის თაღის ქვეშ დასაფლავებულია თვით იოანე. აქვეა დაკრძალული ილია დაჯონიც, მონასტრის მეორე წინამძღვარი. მონასტრის კედლებზე დღემდე შემონახულია VII ს. მხატვრობა.

ზედაზნე 1705 წლამდე მოქმედებდა. შემდეგ მან კარგ ხანს შეწყვიტა მოქმედება და მხოლოდ 1849 წელს განაახლა.

„დიდი მცხეთის“ ტერიტორიაზე არსებული არქიტექტურის შესწავლისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს აგრეთვე XI საუკუნეში აგებულ სამთავროს ტაძარსაც.

სამთავროს ტაძარი ცენტრალურგუმბათოვანი ნაგებობის ტიპს ეკუთვნის. ტაძრის ამგები ბურთომძღვარი დიდი გემოვნების მქონე მშენებელი ჩანს. იგი შესანიშნავად

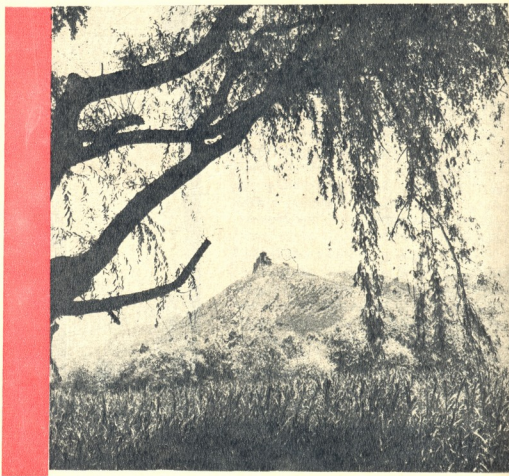
იყავს სინათლის პრინციის და შესაბამისად ანაწილებს ჩუქურთმებს. განსაკუთრებით აღსანიშნავია სამხრეთისა და ჩრდილოეთის ფსადების მორთულობა. როგორც გამომცემები მიუთითებენ, ეკლესიაში დამარტული არიან პირველი ქრისტიანი მეფე მირიანი და მისი მეუღლე ნანა.

მცხეთის გაღავის ჩრდილო დასავლეთ კუთხეში დგას XVI საუკუნეში აგებული სამსართულიანი სამარტელო. სამთავროს კომპლექსის ირგვლივ შემორჩენილია აგრეთვე XVIII საუკუნის გაღავანიც.

ასევე მნიშვნელოვანია შირაქის სამონასტრო კომპლექსიც. მასში შემავალი იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია, შიოს სასაფლაო ეკლესია და ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია. როგორც სიძველოთ, ასევე თავისი აშენების ტექნიკით ეს ძეგლები ხელოვნებათმცოდნეების გარკვეულ უარდობას იმსახურებენ. პირველი ორი VI საუკუნის ძეგლებია და თვით შიო მღვიმის ეკლესია არის აშენებული, ხოლო მესამე კი — დავით აღმაშენებლის დროს, დაახლოებით 1108-1128 წლებში.

მცხეთა, როგორც იბერიის დედაქალაქი, სათანადოდ იყო გამაგრებული. როგორც უკვე ითქვა, მის დაცვით სისტემაში, გარდა არმაზციხისა, სხვა ციხეები შედიოდა. მათ შორის უნდა ყოფილიყო, რა თქმა უნდა, ბელტის, ანუ ბებრის ციხეც.

ბელტის ციხე არაგვის მარჯვენა მხარეზეა აგებული. იგი წინაპართან ერთად ჩრდილოეთის მხრიდან იცავდა იბერიის დედაქალაქს. მისი აგების თარიღად მეცნიერებს ადრეული შუა საუკუნეები მიჩნეოთ. ბელტის ციხის შუა საუკუნეებშიც გარკვეული მნიშვნელობა ჰქონია. როგორც ჩანს, იგი ზოგჯერ ციხედარბაზად გამოიყენებოდა ზოლზე. აღსანიშნავია, რომ აქ გარდაიკვალა მეფე დემეტრე დავითის ძე 1156 წელს და აქედანვე იქნა გადასვენებული გელაშვი. რა თქმა უნდა, მხოლოდ აღნიშნულით არ ამოწურება მცხეთის მნიშვნელობა ქართველ ხალხის ისტორიისათვის. აქ თითოეული გოცი მიწა ჩვენი ისტორიის ნაწილია, თითოეული მხარე მნიშვნელოვან ქვეამ რაღაც იცის ამ ისტორიის შესახებ...

კვინი საქართველო ქვეყნი

მედიის რბენა

ლენის ენუსაზი

ლამით, ძილში შარდის უნებელი დაღვრა ანუ ლამის ენურეზი უპირატესად გვხვდება სკოლამდელი ასაკის ბავშვებში, ნაგლეხი — სკოლის ასაკის ბავშვებში და მოზარდებში. შარდის შეუკავებლობა ბიჭებში უფრო ხშირად აღინიშნება, ვიდრე გოგონებში. ლამის ენურეზი? ასახსენად სხვადასხვა მიზეზებს ასახელებდნენ: ხერხემლის გავაწყვის მიღამის არასწორ განვითარებას, ზურგის ტონის განვითარების ნაკლებს, წყლის ცელსი რაღვევას, ქრონიკულ დაავადებებს, კვების დეჰეიდოზებას, ფსიქიკურ ტრავმებს, ბავშვების არასწორ აღზრდას, შარდ-სასქესო სისტემის დაზიანებებს და ენდოკრინულ მოშუღლობებს. ლამის ენურეზით დაავადებულ ბავშვს გამოკვლევა ვერცხვენებს, რომ ამ ფაქტორების როლი ენურეზის გამოწვევაში ღრიალ უშინშენილია. მიუხედავად ამისა, ლამის ენურეზით დაავადებულ აკვლა ბავშვს უნდა გაითაროს სათანადო კლინიკური გამოკვლევა და ამის შემდეგ ჩატარდეს მკურნალობა.

ლამის ენურეზის იწყებს თავის ტენიის ცენტრების შემკავებელი გავლენის შესუსტება ზურგის ტენიის შარდის ბუცების სინერჯივი აპარატზე, რომელიც თავს იჩენს ძილის სეროიდში. ლამის ენურეზი უპირატესად ნეკროზულ ბავშვებში გვხვდება. ეს ბავშვები ადივლად აღზრუნებდნენ არაა, მათ ხშირად აღინიშნებათ ვეგეტატიური მოშუღლობანი. ლამის ენურეზით დაავადებულ ბავშვებს ლამით მტკაღდ ღრმა ძილი აქვთ. ბავშვის ზრდასთან ერთად, ენურეზის მოვლენები თანდათანობით მცირდება და სქესობრივი მომწიფების პერიოდში ქრება. ლამით ძილში უნებელი შარდვა ბავშვის უფთარდება და მინიმუმ 3-4 საათის შემდეგ, ზოგჯერ ბავშვს განმეორებით შარდვად აღინიშნება. ღღისით ასეთი მოვლენები ბავშვებს

არა აქვთ. მაგრამ თუ ენურეზის მოვლენები ღღისითაცა და ლამითაც, აუცილებელია ასეთი ბავშვის უროლოგიური გამოკვლევა, რათა გამოირიცხოს ორგანული დაავადება. ლამის ენურეზის მკურნალობა ძირითადად დაფუძნებულია ბავშვის სწორ აღზრდაზე და სათანადო ჰიგიენური პირობების შექმნაზე. ბავშვი უნდა იძინებდეს მაგარ სანოვლზე (ფეხბეხისა ლევის ქვეშ დივირს ფიცარხაზე), ოთახი დაწოლის წინ უნდა განიავდეს. ღღის მეორე ნახევარში ბავშვს სიხიბ დაღის მიტერ ჩაუღღინებოთ უნდა მიეცეს. ღღინებიდან 2-3 საათის შემდეგ ბავშვი მოსაშარდად უნდა გამოიღვიძროთ.

მკურნალობის სქემა ძირითადად ასეთია: ღღის 3 საათის შემდეგ ბავშვს აძლევენთა ოთხედილი საშუქლისა და წყლის მიღება. საღამოს 8 საათზე მიეცემა შრალი ვაშში — ხორცი, კვერცხი, კარაი, პური. ხილისა და ბოსტნეულის მიცემა ვაშში დივირს უნოვლია, რადან ისინი შეიცავენ წყლის ღღრ ჩაუღღინებს. დაწოლის წინ ბავშვს მიეცემა მარიალიანი საშუქლი, — ბეტერბრილი, შაშხით, შალვე ყველით ან მარიალ-წაურული პურის ნაჭერი. ასეთ პირობებში წყალი შეიკავდება ქსიოვლებში, ხილი შარდის ბუშტში იმდენი შარდი არ აღმოჩნდება, რომ შარდის ბუშტის უნებელი დაღლა გამოიწვევოს.

წარმატებით იხმარება პრეპარატი ადიურეკინი, რომელიც ცხვირით შესუნებება საღამოს, ძილის წინ. ნაწენებია ვიტამინო-თერაპია, ზოგად გამაზმნებელი ვარკირი. ამავე ღღრს, აუცილებელია ბავშვს ჩატარდეს ასანა-განმარტება, რომ მისი დაავადების განკურნება შეიძლება. ამას ძალიან დიდი სასურნალი მნიშვნელობა აქვს. ღღის ენურეზის ყველა შემთხვევაში შშობლება უნდა მიმართონ სათანადო სპეციალისტებს, რათა მათგან რჩევა-დარიგება მიიღონ და მხოლოდ ამის შემდეგ ჩატარონ ბავშვს მკურნალობა.

აბთანადილ ლახაზიანი,
მედიცინის მაგისტრებთა ოლტორი.

კვლინარია

გეგმეორე ნენუსაზი

ალბათ, არ არსებობს დიასახლისი, წწინანი კერძი ან მოზხარშისი. უმარჯესობას სწო საღილი პირველი თავის დღეში ვერ წარმოუღდენია და წწინანი კერძის მომზადება ყოველდღიურად უხდება. ზოგიერთის ისეთი ნახელოვი გამოიღოს, რომ თითების ჩავაყენებინებს, ზოგის გამზადებულს კი, მი-

უხედავად იმისა, რომ არც საწოლავე ჰქონდა, ცუდი და არც მონდომება დაეცოდა, პრინცივერ დააყარებ. თუმცა, სულ უბრალო წწინანის მოზარშვასაც თავისი საღიღებლობა ჰქონია.

ზოგ მათგანს დღეს გაგიზმულთ: * * * * * როცა ბულიონს ხარშავთ, ქვას თაღდაპირველად სახურავი დახურეთ და რაც შეიძლება დიდი ცეცხლი მიეციეთ, რომ მაღლადღულდს. შემდეგ კი ცეცხლი გაჩენილთ და სახურავი მოხალეთ.

ხოცის ბულიონს მარიალ ხარშვის დამთავრებამდე ნახევარი საათით დაღე უნდა უყოთ, თეგზულისა — თავიღღე, სოკოსას — მოზარშვის შემდეგ.

წწინანს ქაღი დროზე უნდა მოხალეთ. თუ ცივე ქვასი ძირზე დაღივება, ქვასში ცოტა კივი წყალი ჩაასით, ქაღი ამობიღებუდება და მისი მოხდა ადივლია.

თუ გაურთა, რომ წწინანი მეორე დღესაც კიოლა და წწინად იყოს, თაღლა ბურბულში ნელ ცეცხლზე შეთაბეთ და როგორც კი წამოღულდება, გაღმოღვიეთ.

საქონლის ძვლები, რომლისგანაც წწინანის გაყვებებს აიბრებთ, დახრებთ: ასე მისგან ხარშვისას უტყუასად გამოიყოფა ნოყიეთი ნოყიერებანი. ხზოსა და ღორის ძვლები კი წწინანს არც თანავე შეწვით საგრდუმელში. ერთი დახსნოთ: ქაღის ბულიონი განსაუკურებოთ გემრიელი გათვია, თუ მასში 1-2 შემწვარი ძეახს ჩაებეთ.

ცოტა გაისარებეთ და წწინანი მშვენიერ არიოპასა და სასიამოვნო ოქროსფერს მიღლებს. ამისათვის სტაფილი, ოჩხაბული, ნიახური და ხახვი ქვასში მთელ-მთელი კი არ ჩაყაროთ, როგორც ამას ზოგიერთები აკეთებენ, არამედ ვერ შუაზე გაუბრეთ და ტაფავე ცალი მხრიდან უტხიბოთ შეწვით. სუადეთ წწინანი ჩაუმტობთ კიდეგ ხახვის ფუჩების ნახარში, (15-20 წუთის განმავლობაში მოზარშეთ 1-2 თავი წყლის ფუნჯის ცოტა წყალში და გაურეთო). ნახავთ, რა ლამაზი და გემრიელი გამოვა წწინანი.

მღვრი, უგემური ბულიონი შეგვიღიათ ასე დამწინდით: გაატარეთ. ხორცსაკეცილი ხორცის ნაჭერი, დაასით ცივი წყალი, დაღეთ ცივ ადივლას, 1-2 საათის შემდეგ შეჩაუმტობთ ათქვეფილი კვერცხის ცილა, მარიალი და კარაღ აურიეთ (1 ოღბერ ბულიონზე — დაახლოებით 70-80 გრამი ხორცი და 1 ჩაის კოვხი კვერცხის ცილა). უს მასა ჩაასით წწინან ქვასში, დახურეთ სახურავი და მიყავნეთ ადივლადღე. მოხალეთ ქაღი და განაგრებთ ხარშე ნელ ცეცხლზე. ერთი საათის ან საათნახევრის შემდეგ გაღმოღვიეთ წწინანი ცეცხლიდან, დტოვეთ ასე ცოტა ხანს, შემდეგ მოხალეთ ქონი.

ბულონზე მოხდილი ქონი ნახი და არი-
მატულია. გაწურული და გამოიყენებ კრებ-
ების მოსამზადებლად. განსაკუთრებით კარ-
გია ამ ქონში ბოსტნეულის მომუშა.
თუ წყნაბაში კარტაფილიც ურგვია, მაშინ
მომავთ ბოსტნეული (მეფე კტრი, მეფუ-
ნა, პამიდონი) წყნაბის ხარშვის დამოაგრე-
ბისას ჩამოხმეთ, თორემ კარტაფილი მავა-
რი დარჩება.

როცა წყნაბის ბურღულით ან ბრინჯით
აყვითელი, ბულონი რომ არ შეიმღებენ,
ბურღული და ბრინჯი წყნაბსარ ერთხელ
ცალკე წამოადღებთ, გაწურეთ და ისე ჩა-
ყარეთ შერე წყნაბში.

მაყარონი და ბრინჯი რძეში ცუდად იხა-
რება. შეტონ, როცა რძის სუპს ამახადებთ,
ისინი წყნაბსარ 3-6 წუთით ძლიერად წყალ-
ში მოწულეთ. რძე ქვების შიდა რომ არ
მიეწვას, სქელძირიან ქვაში მოხარშეთ.

ნუ უგულვებულყოფთ იმ წესებს, რომ-
სდისაყ ეველა გამოცდილი მხარეული იცავს
— წყნაბის ძალიან ფოლა, წრთულად მოუ-
რთეთ. წყნაბიწი ნორმალური სისქის გამო-
ვა და ბოსტნეულიც ამ ჩაიშლება.

არასოდეს არ ჩატოლოთ გამზადებულ
წყნაბში დავის ფოლა.

დაწყვილი ნორის უკეთეს მხოლოდ ხარშ-
ვის დამოაგრებისას უყვით.

თუ ბოსტნეულის სუში არი კარტოფი-
ლია და არც ბურღული, ჩაიშებათ შიგ
ცხიმში მომუშეული ცოტა ფქვილი. წყნაბი
გაქსელდება და უფრო გემრიელიც იქნება.

ბოსხვეუარ ქირაქბი

ბოსხვეუარის მინერალი

1 კგ კარტოფილი მოხარშეთ, გაფცქვეით
და დაჭერით. 500 გრ ქუჩარლი შეწვიეთ, მო-
აკილეთ კანი და დაჭერით თოხკუთხეზებად.
200 გრ ხვეული ლობის მოხარშეთ ისე, რომ
მარცკლები არ ჩაიშვოს და გადაიტანეთ

თუშფალანგზე. ეველა მომზადებულ ბრი-
დუქტი მოთავსეთ შესაფერ კურტკულში.
ცალკე კურტკულში მოთავსებულ ნახევარ ჩა-
ისი ქუჩა ზეის შერითე გემოვნების ღვინის
მძარი, შპრის ფხენილი და მარილი (თუ
გსურთ — შპა მღოვციც). კურტკულში მოთავ-
სებულ გამზადებულ პროდუქტში შერითეთ
საფხეკულზე დაფხეცილი ერთი ძირი სტა-
ვილი, წარსილად დაჭრილი ორმოცდაათი
გრამა მწვანე ხახვი, ერთი ჩაისი ქუჩა დაჭრი-
ლი მწვანელი (ქინი, ოხრაბუმი, კამა, ნა-
ხური), ორი კიბო დაწყვილი ნორის, წრთი-
ლად დაჭრილი ერთი-ორი ცალი მავე კატი-
რი და გამზადებული სანელებელი. ზედაი-
რი შეუსწორეთ და მორთეთ ლამაზად დაჭ-
რილი მაგარ მობარშული კვერცხით (ორი
ცალი) ან ოხრაბუმის გაფოთლი ღვრთე-
ბით.

ინსანახი მოხარბაული ხახვი

გაფარული, დარცხილი 1 კგ ისინახი
მოხარშეთ, გადაიტანეთ თუშფალანგზე, შევა-
რილეთ, გაწურეთ და დაყეთ. შემდეგ მო-
თავსეთ ტაფაზე, დაუმატეთ მარილი (გემოვ-
ნებით), ორი სუფრის კოვხი ზეთი, აურით
და მოწულეთ. ხუთი თავი ხახვი დავურით
წრთილად, დაუმატეთ ერთი სუფრის კოვხი
ზეთი და მომუშეთ. ხუთი კბილი ნორის მარ-
ილიან ერთად დანაყეთ და გასენით ღვი-
ნის ძირით (გემოვნებით). შპა ისინახი მო-
თავსეთ შესაფერ კურტკულში, შეუსწორეთ
ზედაიერი, მოასხით შეხავებული ძმარი, მო-
ყარეთ ზეთში მოხარშული ხახვი და წრთი-
ლად დაჭრილი ქინი.

ზარხალი ბაწრწი

გასუფთავებული, გარცხილი 700 გრ ქუჩარ-
ხალი მოხარშეთ ან შეწვიეთ, მოაცილეთ კა-
ნი და დაჭერით წრთილად. ორასი გრამი მწვანე
ხახვი დაჭერით ძალიან წრთილად, დაყარეთ
ტაფაზე, დაუმატეთ ერთი სუფრის კოვ-
ხი ზეთი და მომუშეთ დარბილებამდე, შეწ-
ვილად დაუმატეთ ქუჩარხალი, ნახევარი
სუფრის კოვხი მყენარეული ზეთი, შუშუტი
3-5 წუთს. შუშუტის დასასრულს შერითეთ გუ-
მოვნების მიხედვით წრთილად დაჭრილი
მწვანელი (ქინი, ოხრაბუმი, კამა) და მარი-
ლი. სუფრაზე მიტანისას მოასხით ნახევარი
ჩაისი ქუჩა გაწურული მაწონი.

მოუხუშელი სტავროპოლის რაიონის
გასუფთავებულ, გარცხილი 1 კგ სინახი
ლი დაჭერით რგველად, მოთავსეთ ქვებში,
დაასხით ცოტა ცხელი წყალი, დაუმატეთ ნა-
ხევარი სუფრის კოვხი ცხიმო, ქვას დააყარეთ
სახურავი და მომუშეთ. მომუშეული
სტავროლი შეხავეთ ნახევარ ჩაის კოვხ ცხი-
ში აიყული ორი ჩაის კოვხი პურის ცეცი-
ლით, მარილი (გემოვნებით) და განაგრეთ
შუშუტი კიდევ 5-10 წუთს. შუშუტის ღვინის
შერითეთ ერთი სუფრის კოვხი ცხიმო. სუფ-
რაზე მიტანისას მოყარეთ ნახევარი ღვინო
ლი ოხრაბუმის ფოთოლი.

სტავროლი ბაწრწი

500 გრ სტავროლი გარცხეთ, მოაცილეთ
კანი და მოხარშეთ მარილწყალში. მოხარშუ-
ლი სტავროლი დაჭერით მრგვალი ნახევარ
მოთავსეთ შესაფერ კურტკულში, დაასხით
ერთი სუფრის კოვხი ზეთი, ნახევარი ჩაის
ქუჩა მაწონი და მოყარეთ გემოვნების მი-
ხედვით წრთილად დაჭრილი მწვანე ხახვი ან
კამა.

პრასი პავრცხით და ბაწრწი

1 კგ პრასი მოხარშეთ ჩვეულებრივ წე-
სით, გაწურეთ, დაჭერით და მოთავსეთ ღრმა
ტაფაში, დაუმატეთ ორი სუფრის კოვხი ზე-
თი და კარგად მომუშეთ. მომუშეული პრასი
გადაიტანეთ ლანგარზე, შეუსწორეთ ზედაიერი,
მოასხით გაწურული, გაფცქვეილი მარ-
ილი (ერთი-ორი ნახევარი ჩაისი ქუჩა) და მოყა-
რეთ დაყავილი, მაგარ მობარშული კვერ-
ცი და წრთილად დაჭრილი კამა.

კალნაბი (შპავილოვანი კომპოზიტი) ორკანონილით

1 კგ კალნაბი მოაცილეთ ფოთლები, მო-
თავსეთ ცივ მარილწყალში 25-30 წუთი.
შემდეგ გარეხეთ ცივი წყალი, ჩაყარეთ
მშლარე მარილწყალში და მოხარშეთ. მო-
ხარშული კალნაბი გადაიტანეთ თუშფალანგ-
ზე და როცა წყალიდან დაიწრთება, დანა-
წილეთ პატარა-პატარა თავაყრბება, დანა-
ხაბებულ 100 გრ ცხიმო, დაწყვიტეთ ზედი-
ზარხალი კალნაბი, ორასი-სამი წუთის შემდეგ
მოყარეთ დაწყვილი ორცხილია (ნახევარი
ჩაისი ქუჩა), დაუმატეთ 50 გრ კარბი და გა-
არბეთ ცეცხლზე შეწითლებამდე.

რედატორი მარკა ზარბაშვილი	სარედ. კოლეგია: ნ. ბარბაქაძე, ნ. კალანდარიძე (პ. შვ. მდიანი), ზ. კახაბაძე, თ. ლაშვარაშვილი, ვ. სირაძე, მ. სიხარულიძე, ნ. ზალუბარაშვილი, ლ. ზინაილიანი (ზნატ. რედატორი), თ. ჟინიბილი, ნ. ჯაფარიშვილი.	საქ. კვ. ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობა
ტექნიკატორი ქ. დეფორაძე.		
რედატორის მისამართი — ლენინის ქ. №14. ტელეფონის №. №: რედატორის — 99-98-71, სასულიერო მდივნის — 93-98-56, განყოფი- ლებების — 99-50-39. ვადაცა ასაწყობად 20/111-70 წე. ხელმოწერილია დასაბეჭდვად 7/7-70 წე. ქალაქის ზომა 60x90/მ. ფიხიკური ხა. ბეჭდვით დაეჭვებული 3, სადრისცხო საგამომცემლო თაბახი 53.		
ტირაჟი 111.700. შედეგ. 944. შეე 02081. ფასი 30 კაპ.		
საქ. კვ. ცენტრის გამომცემლობის სტაბა. თბილისი, ლენინის ქ. № 14. Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.		

უკველითერი ხაზგადიდებარ-პოლიტკატორი და მხატვარულ-დიტერატურული ფუნქცილი „საქართველოს კალი“.
Ежемесячный обществено-политический и художественно-литературный журнал «Сакартвелოს კალი».
Издательство ЦК КП Грузии.

კლ. ზან- თან

გასულ გამგებოში

მე ჩავიარე ალაზნის პირად
ნ. ტ ი ბ ო ნ ო ე ი

მეც ჩავიარე ალაზნის პირად,
ველი მორთული ძვირფას მძივებით;
ციხკრით შედგებულ ცის დასაწვრად
შორს მოცურავდენ მთის არწივები.

არ დამვიოდნენ ზეციდან რისხვით,
არ მიკადიდნენ უბედურებას,
უიარაღოდ მივდევდი გზის პირს,
პანგს ვუშდეროდი დამტყპარ ბუნებას.

მდინარე ძველებს მისდევდა ისევ
გაფრენილ ჩიტის
ფრთხების ნაჩრდილევს,
ის შედგებოდა არ იყო სისხლით,
სხივი მოჰქონდათ ტალღებს ვაშლივებს.

გაღვიძებოდათ ბერძენებს ტუშო,
ფეხს ისევლებდნენ ცივი კლიის წყალით
მე დავიტირე მზის სხივი პეშვით,
შევიშხაუნე პირზე ცისკარი.

და როგორც გვეცდი
ფიქრში გართული
ქელს, ამ მშვენიერის უცხო მხანველი,
მალალ სათიშში ცელაღმართული
ლექს ზედ პირისპირ შემგვლა კახელი.

ცემლა ერეკლეს ჭარისკაციო,
კვიოლა, ცელადა ველს მამაცურად,
შეგხვდით ქალაზე ორი არწივი
და გავუღიშეთ ერთობის კაცურად.

შეგხვდით ნამდვილი სახლიაკები
ტპილ მიგობრობის გამოცხადებად;
ლქის ჩვენ ერთმანეთს ვებრძვით უაწივებით
ჩვენი გულლია მშობის თავდებად.

მე ამ ალაზნის ვერ შეველევო.
არის დიადი, არის ზვიადი...
დალქტნის მთებში დამფრთხალ შევლივით
ლაღალ მოქროდა ძირს განთიადი.

თარგმნა ირაკლი აბაშიძემ

გარეკანზე — სამამულო ომში დაღუპულთა მემორიალი
ქ. თბილისში. პირველ გვერდზე — „ღვდა-სამშობლო“;
მეოთხე გვერდზე — ფრაგმენტები გორელიების „მე-
ორბუნი“. მოხანდაკეები ვ. ჭუმბურაძე და ა. რა-
ტიანი. მემორიალის პროექტის ავტორია არქიტექტო-
რი ვ. ქორბენაძე.

მხატვარ აღინა გომიანოვსკიანის ილუსტრაცია
ციხკრის რასულ გამგებოშის ლექსის ფი-
ნისტის — „ჩემი დალქტანი“.

624/99

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆՍՏՐԱԿԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ИНДЕКС 76178

